

Ghalib
(International Journal of Law, Political Science and International Relations)
Journal Homepage: www.ghalibqjournal.com

ISSN
P: 2788-4155
E: 2788-6441

Publisher: Ghalib University-Herat

<https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.14.I.4.5>

The Battle of Narratives in the Middle East; Examining the role of media in 12-day Iran-Israel War

Mohammad Amin Resalat^{1*}, Sayid Tahir Erfani²

¹ Master's Degree Graduate, International Relations, Khatam Al- Nabieen University, Kabul, Afghanistan (Corresponding author Email: a.resalat@knu.edu.af)

² PhD in International Relations, Department of International Relations, Faculty of Political Science, Khatam Al- Nabieen University, Kabul, Afghanistan (erfani55@gmail.com)

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research
Article

PP: 105-135

Received:
08/ 09/ 2025

Accepted:
15/ 01/ 2026

Published:
21/ 01/ 2026

Background and Objective: In recent 12-day Iran-Israel war, along with military engagement of the belligerents, media played a significant role as well. During the war, various media delivered different and sometimes contradicting narratives and constructed an extensive discursive dispute. These media approaches laid this question ahead of analysts that how media and with the help of what linguistic and discursive instruments represented this conflict and why such a stance was taken by media?

Method: The current research with qualitative approach and on the basis of Critical Discourse Analysis (CDA) of Fairclough and Van Dijk will analyze the representation ways of this conflict in Iranian, Israeli and selected international media outlets. In the light of theoretical framework of research and relying on Fairclough and Van Dijk cognitive models, predominant discourses, Language techniques and media narrative construction in news coverage of this war will be examined in 6 selected news or stories.

Findings/ Result: Findings of the research indicate that every medium with exploiting ideological language, contrastive framing, highlighting and magnifying, dualization of self and others and selective elimination of information, played a significant role in reproducing the narratives aligned with national and regional interests of the war sides.

Conclusion: In this war, media not only as mere informing instruments played a role but also as active and effective actors operated to legitimize the actions of two sides of the war and to lead world public opinions.

Keywords: Battle of narratives, Critical Discourse Analysis, Representation, legitimization.

Cite this article: Resalat, Mohammad Amin; Erfani, Sayid Tahir. (2026). The Battle of Narratives in the Middle East; Examining the role of media in 12-day Iran-Israel War. *Ghalib Journal*. 14 (4). 105-135. <https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.14.I.4.5>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Introduction

In contemporary political conflicts, legitimacy is increasingly constructed and contested through discourse rather than solely through formal legal or institutional mechanisms. Political actors seek to justify their authority, delegitimize rivals, and mobilize public support by producing narratives that frame reality in ideologically meaningful ways. Narrative confrontation—understood as the struggle between competing interpretive frameworks—has thus become a central arena of political power.

The present study aims to analyze how political legitimacy is discursively constructed through narrative confrontation in contemporary political contexts. Grounded in the theoretical tradition of Critical Discourse Analysis (CDA), particularly the works of Fairclough, van Dijk, and Laclau and Mouffe, the research conceptualizes discourse as a form of social practice that both reflects and shapes power relations. From this perspective, language is not a neutral medium but a strategic resource through which political actors naturalize specific worldviews and marginalize alternative interpretations.

Previous studies in political discourse analysis have emphasized the role of framing, ideology, and identity construction in political communication. However, fewer studies have systematically examined narrative confrontation as a mechanism of legitimation, especially in contexts characterized by deep political polarization. This study addresses this gap by focusing on how narratives are structured, how historical references and moral binaries are deployed, and how legitimacy claims are embedded within broader ideological projects.

The main research questions guiding this study are:

1. How do political actors construct legitimacy through narrative discourse?
2. What discursive strategies are employed to delegitimize opposing narratives?
3. How does narrative confrontation shape collective perceptions of political authority and resistance?

The central hypothesis of the study is that political legitimacy is primarily produced through discursive mechanisms that rely on narrative coherence, moral polarization, and symbolic resonance rather than objective or institutional criteria alone.

Methodology

This research adopts a qualitative, interpretive research design based on Critical Discourse Analysis. The study focuses on a purposive sample of political texts, including official statements, political speeches, and ideologically significant writings produced by key political actors within the selected political context. These texts were chosen due to their high symbolic value and their role in shaping public political narratives.

Data collection involved systematic compilation of textual materials from authoritative and widely circulated sources. The analytical framework integrates Fairclough's three-dimensional model of discourse (text, discursive practice, and social practice) with van Dijk's socio-cognitive approach, emphasizing the relationship between discourse, ideology, and power.

The analysis was conducted in three stages:

1. Textual analysis, focusing on lexical choices, metaphors, evaluative language, and narrative structures;

2. Discursive analysis, examining intertextuality, narrative positioning, and strategies of inclusion/exclusion;
3. Social analysis, linking discursive patterns to broader political and ideological contexts.

To enhance analytical rigor, coding categories were developed inductively and refined through iterative analysis. Reliability was strengthened through repeated readings and theoretical triangulation.

Results

The findings reveal that political legitimacy is constructed through a limited set of dominant narrative patterns. These include narratives of historical continuity, moral superiority, victimhood, and salvation. Political actors frequently invoke selective historical memories to present themselves as natural heirs to a legitimate political tradition, while portraying opponents as deviations or threats.

Legitimation is primarily achieved through moral polarization, whereby the political “self” is associated with values such as justice, authenticity, and resistance, while the “other” is framed as corrupt, illegitimate, or externally imposed. Linguistic strategies such as presupposition, nominalization, and evaluative adjectives play a crucial role in naturalizing these distinctions.

Narrative confrontation manifests most clearly in strategies of delegitimation. Opposing actors are represented through narratives of betrayal, chaos, or moral decay. These narratives often rely on dehumanizing metaphors or abstract labels that obscure internal diversity and simplify complex political realities.

The analysis demonstrates that discourse functions as a mechanism for reproducing ideological boundaries. By repeatedly circulating specific narratives across multiple texts, political actors reinforce cognitive schemas that shape audience interpretation. This process contributes to the stabilization of hegemonic meanings and the marginalization of counter-narratives.

Finally, the results indicate that narrative effectiveness depends on its resonance with shared cultural symbols and collective experiences. Narratives that successfully align with pre-existing beliefs and emotional frameworks are more likely to generate legitimacy and mobilize support.

Conclusion

The purpose of this study was to examine the role of narrative confrontation in the discursive construction of political legitimacy. The findings confirm that legitimacy is not a fixed or purely institutional attribute but a dynamic outcome of discursive struggle. Political actors actively produce legitimacy by crafting narratives that integrate moral evaluation, historical interpretation, and ideological positioning.

The results align with previous research in critical discourse studies that emphasize the centrality of language in power relations, while extending this literature by foregrounding narrative confrontation as a distinct mechanism of legitimation. Unlike studies that focus primarily on framing or rhetoric, this research demonstrates how sustained narrative competition shapes long-term perceptions of political authority.

The study suggests that understanding political conflicts requires close attention to narrative structures and discursive strategies, as these elements profoundly influence

public interpretation and political alignment. From a practical perspective, the findings highlight the importance of discourse literacy and critical awareness in resisting manipulative legitimization strategies.

Future research is recommended to apply comparative approaches across different political contexts and to integrate multimodal discourse analysis in order to capture visual and digital narratives.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this article.

Acknowledgment

The authors would like to express their sincere gratitude to all colleagues and scholars who provided constructive feedback during the development of this study. Any remaining shortcomings are solely the responsibility of the authors.

غالب

(مجله بین‌المللی مطالعات حقوقی، سیاسی و روابط بین‌الملل)

صفحه اصلی مجله: www.ghalibqjournal.com

ISSN

P: 2788-4155

E: 2788-6441

<https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.14.I.4.5>

ناشر: پوهنتون / دانشگاه غالب - هرات

نبرد روایت‌ها در شرق میانه؛ بررسی نقش رسانه‌ها در جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل

محمدامین رسالت^{۱*}، سیدطاهر عرفانی^۲

^{۱*} دانش‌آموخته مقطع ماستری، گروه / دیپارتمنت روابط بین‌الملل، پوهنزی / دانش‌کده علوم سیاسی، پوهنتون / دانشگاه خاتم‌النبین، کابل، افغانستان (ایمیل: a.resalat@knu.edu.af)
^۲ دکترای روابط بین‌الملل، گروه / دیپارتمنت روابط بین‌الملل، پوهنزی / دانش‌کده علوم سیاسی، پوهنتون / دانشگاه خاتم‌النبین، کابل، افغانستان (ایمیل: erfani55@gmail.com)

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: علمی - پژوهشی	زمینه و هدف: در جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل، در کنار درگیری فیزیکی نظامی طرفین، نقش رسانه‌ها نیز پُررنگ بود. در جریان این جنگ، رسانه‌های مختلف روایت‌های متفاوت و گاه متعارض از آن ارائه کرده، منازعه گفت‌مانی گسترده‌ای را رقم زدند. رویکردهای متعارض رسانه‌ای منجر به ایجاد این پرسش گردید که رسانه‌ها چه‌گونه و با چه ابزار زبانی و گفت‌مانی به بازنمایی این منازعه پرداختند و چرا موضع‌گیری‌های متفاوت از سوی رسانه‌های مختلف اتخاذ گردید؟ و هدف پژوهش حاضر پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها بوده است.
صص: ۱۰۵-۱۳۵ تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۲۵ تاریخ نشر: ۱۴۰۴/۱۱/۰۱	روش: پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و براساس تحلیل گفتمان انتقادی، نحوه بازنمایی این منازعه را در رسانه‌های ایران، اسرائیل و برخی رسانه‌های بین‌المللی واکاوی کرده است. در پرتو چارچوب نظری پژوهش و با تلفیق مدل‌های تحلیلی نورمن فرکلاف و تیون فان‌دایک گفتمان‌های غالب ماورای متون، تکنیک‌های زبانی و روایت‌سازی رسانه‌ای در پوشش اخبار این جنگ در شش گزارش مربوط به فاصله زمانی آغاز و پایان جنگ بررسی شد که در رسانه‌های ملی و بین‌المللی منتخب نشر شده بودند.
	یافته‌ها: نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که هر رسانه با بهره‌گیری از زبان ایدئولوژیک، چارچوب‌بندی تقابلی، برجسته‌سازی و بزرگ‌نمایی، دوگانه‌سازی خود و دیگری و حذف گزینشی اطلاعات، این منازعه را در راستای حفظ منافع ملی و منطقه‌ای طرفین جنگ و شکل‌دهی افکار عمومی جهانی به سود یکی از طرف‌های درگیری بازنمایی کرده‌اند.
	نتیجه‌گیری: در این جنگ، رسانه‌ها تنها به‌عنوان ابزارهای ساده اطلاع‌رسانی صرف عمل

نکردند، بل به‌عنوان کُش‌گران فعال و مؤثر در مشروعیت‌بخشی به اقدامات طرفین جنگ و هدایت افکار عمومی جهانی به ایفای نقش پرداختند.

کلیدواژه‌ها: بازنمایی، تحلیل گفت‌مان انتقادی، مشروعیت‌سازی، نبرد روایت‌ها.

ارجاع به این مقاله: رسالت، محمدامین؛ عرفانی، سیدطاهر. (۱۴۰۴). **نبرد روایت‌ها در شرق میانه؛ بررسی نقش رسانه‌ها در جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل. فصل‌نامه علمی - پژوهشی غالب. ۱۴(۴). ۱۰۵ - ۱۳۵.**

<https://doi.org/10.58342/ghalibqj.V.14.I.4.5>

این مقاله تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 International License منتشر شده است.

۱. مقدمه

در عصر کنونی، زنده‌گی انسان‌ها از انفجار اطلاعات و انقلاب ارتباطات تأثیر پذیرفته و در نتیجه پیام، تمدن و فرهنگ جامعه نیز دست‌خوش تغییر شده‌اند و این عصر نظام‌های ارزشی، ساختارها، الگوها، جهان‌بینی و فلسفه تاریخ خود را دارد. در این عصر انسان رسانه‌یی ظهور یافته است؛ انسانی که بخش کوچک واقعیت‌های جهان را از طریق حواس خود درک کرده، بخش بزرگ آن را از طریق رسانه می‌شناسد و او آن‌چه را می‌بیند که اصحاب رسانه می‌خواهند و نشان می‌دهند و آن‌چه را باور دارد که اصحاب رسانه به‌عنوان باورهای ارزشی مطرح می‌کنند. به بیان مختصر، جهان امروز بدون رسانه شناختنی نیست و در چنین فضا ارتباط انسان با انسان در بیش‌تر موارد جای خود را به ارتباط انسان با رسانه داده است و مصرف رسانه جزو لاینفک حیات انسانی به‌حساب می‌آید (ساروخانی، ۱۴۰۰: ۳۰). در امتداد انسان رسانه‌یی، واقعیت رسانه‌یی نیز تکوین یافته است؛ به این معنا که رسانه‌های جمعی از ویژگی تصویرسازی و واقعیت‌سازی برخوردارند. در جهان رسانه‌یی ادراک مستقیم واقعیت کم‌تر اتفاق می‌افتد و انسان‌ها بخش بزرگ و اعظم جهان را از طریق رسانه می‌بینند و نگاه آنان به جهان از طریق نگاه دیگران به جهان شکل‌پذیر می‌گردد و به این صورت واقعیت‌های جهان نیز واقعیت رسانه‌یی می‌شود. در این جای‌گاه، رسانه‌ها می‌توانند از یک واقعیت خاص محض، واقعیت‌های سیاه، سفید و خاکستری بسازند (همان: ۳۲).

ژان بودریار از نظرپردازان پسامدرن با نگاه انتقادی به این وضعیت، از مفهوم «واقعیت رسانه‌یی» فراتر رفته، اصطلاحات بازنموده (شبیه‌سازی‌شده) واقعیت و «فراواقعیت» را در کنار واقعیت مطرح کرده، مرز بین واقعیت، بازنموده و فراواقعیت را مخدوش توصیف کرد. بودریار، از انحلال تلویزیون به درون زنده‌گی و از انحلال زنده‌گی به درون تلویزیون سخن گفت. منظور وی از حل شدن تلویزیون و زنده‌گی در یک‌دیگر این است که رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی چنان در زنده‌گی اجتماعی نفوذ کرده و نقش تعیین‌کننده ایفا می‌کند که معلوم نیست کدام یک از برنامه‌های تلویزیون واقعیت و کدام یک بازنموده (شبیه‌سازی‌شده) واقعیت را نشان می‌دهد؛ بنابراین، در مشاهدۀ اخبار تلویزیون

تفکیک واقعیت و بازنموده واقعیت دشوار شده است و حتا در برخی موارد اهمیت بازنموده از خود واقعیت فراتر می‌رود، که بودریار از آن به‌عنوان فراواقعیت تعبیر می‌کند (پاینده، ۱۳۹۲: ۲۱).

ورود رسانه‌ها به عرصه سیاست بین‌الملل باعث تغییر در مؤلفه‌های قدرت نیز شده است و اکنون رسانه‌ها به‌عنوان یک کنش‌گر مهم در نظام بین‌الملل مطرح‌اند. به بیان گویاتر، در کنار سایر عنصرهای قدرت نظیر اقتصاد، تسلیحات نیروی نظامی و جمعیت، رسانه‌ها به‌عنوان یک عنصر مهم قدرت در سطح ملی و بین‌المللی در نظر گرفته می‌شود و به دلیل ماهیت و شیوه اثرگذاری، از آن به‌عنوان قدرت نرم (Soft Power) نام برده می‌شود و به این اساس مفهوم جنگ به دو حوزه جنگ گرم و نرم تقسیم‌بندی شده است. به دلیل نقش برجسته رسانه‌ها در جنگ، حتا در بعضی موارد یک جنگ به یک رسانه نسبت داده شده است؛ چنان‌که جنگ خلیج فارس سال ۱۹۹۱م به‌عنوان جنگ سی‌ان‌ان لقب گرفت (عسکری، ۱۳۸۲: ۵۷).

در وضعیت کنونی، نقش رسانه‌ها فراتر از اطلاع‌رسانی صرف مطرح است و ابعاد امنیتی جدیدی در سطح ملی و بین‌المللی ایجاد کرده‌اند و می‌تواند کاربردهای متعدد حتا متعارض داشته باشند. رسانه می‌تواند مانند سلاح، میدان جنگ و منازعه را گرم نگه دارد و درعین‌حال می‌تواند به‌عنوان یک ابزار برای حل منازعه، استقرار امنیت و تحکیم صلح مورداستفاده قرار گیرند. درواقع نقش و اهمیت رسانه‌ها، به‌ویژه رسانه‌های بین‌المللی در آغاز، تقویت، تضعیف و پایان‌رساندن جنگ‌ها انکارناپذیر است. برساخته‌گی واقعیت‌های سیاسی نظیر جنگ و منازعه در رویکردهای پسا مدرن مفروض است، که با اقتضای شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و تاریخی به‌وجود می‌آید. ازاین‌جهت، در رویکردهای پسا مدرن رسانه به‌عنوان عرصه‌یی برای بازنمایی واقعیت‌های سیاسی اهمیت فراوان دارد (حسن‌کاویار و آب‌نیک، ۱۴۰۰: ۱۸۴).

در جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل، موشک‌ها مهم بود؛ اما شاید به اندازه روایت‌هایی که درباره آن‌ها گفته می‌شد، مهم نباشد. هر دو کشور ایران و اسرائیل می‌دانستند که در جهان فوق‌متصل امروز هیچ موشکی فاقد پیام پرواز نمی‌کند. هر ویدئو، هر بیانیه خبری و هر عکس از میدان نبرد، بخشی از یک عملیات روانی و سیاسی گسترده‌تر بود. اهداف واقعی فقط شهرها و مراکز فرمان‌دهی نبودند، بل قلوب و اذهان، چه در داخل و چه در سطح بین‌الملل نیز هدف قرار گرفتند. این موضوع فقط درباره دفاع از مرزها صادق نبود، بل دفاع از مشروعیت نیز به‌حساب می‌آمد. روایت «مقاومت و دفاع مشروع» که توسط رسانه‌های ایران ترویج می‌شد، قصد داشت نه‌تنها در میان مردم خود طنین‌انداز شود، بل در سراسر جهان عرب و غرب نیز بازتاب پیدا کند. روایت مقابله با عنوان «دقت و حفاظت» که توسط رسانه‌های اسرائیل مطرح می‌شد، طوری طراحی شد تا به متحدان غربی اسرائیل اطمینان

دهد که فردای جنگ هیچ‌گونه خطری متوجه منافع غرب و متحدان شرقی آن‌ها در خاورمیانه نخواهد بود (Abdul Hoseinzadeh, 2025).

در جنگ ایران و اسرائیل، رسانه‌های مختلف روایت‌های متفاوت و گاه متضاد و به‌شدت ایدیولوژیک از این منازعه ارائه دادند. رسانه‌های اسرائیل گفت‌مان «تهدید قریب‌الوقوع» را برجسته کرده، اقدامات اسرائیل را در قالب «اقدامات پیش‌گیرانه» توجیه و روایت کردند و رسانه‌های ایرانی در مقابل، گفت‌مان «تجاوز» را برجسته کرده، اقدامات اسرائیل را مغایر قوانین بین‌المللی خواندند و در مقابل اقدامات ایران را در چارچوب «دفاع مشروع» و «ضرورت مقاومت» توجیه کردند و سرانجام رسانه‌های بین‌المللی با ظاهر بی‌طرفانه، اما با چارچوب‌های معنایی خاص برای تقویت یکی از گفت‌مان‌های پیش‌گفته نقش بازی کرده باظرافت به یک حوزه گفت‌مانی این منازعه پیوستند و به این صورت نبرد روایت‌ها رقم خورد؛ بنابراین، این روی‌کردهای مختلف رسانه‌یی و بازنمایی گوناگون یک واقعیت توسط رسانه‌ها، چالش تازه را در محافل علمی و سیاسی مطرح کرد و این موضوع مستلزم یک پژوهش جامع بود تا چه‌گونه‌گی و چرایی بازنمایی‌های متفاوت رسانه‌یی را روشن کرده، شگردهای مورداستفاده رسانه‌ها را در نبرد روایت‌ها به بررسی گیرد.

پژوهش‌های مرتبط با موضوع از دیرباز موردتوجه پژوهش‌گران بوده و هرکدام به اقتضای هدف پژوهش‌گر بر جنبه‌های خاص توجه داشته‌اند. حسن‌کاویار آب‌نیک‌ی در سال ۱۴۰۰ در یک پژوهش، نقش رسانه‌ها را در جنگ‌های بین‌المللی از منظر ژان‌بودریار به بررسی گرفت و به‌عنوان نتیجه پژوهش نشان داد که در روی‌کردهای پسامدرن، واقعیت‌های سیاسی نظیر جنگ امر برساخته به‌حساب می‌آید و این واقعیت‌ها به اقتضای شرایط مختلف تکوین می‌یابد. رسانه‌ها به‌عنوان صحنه بازنمایی واقعیت‌های سیاسی عمل می‌کنند. «مدیریت رسانه‌یی و هدایت افکار عمومی» عنوان پژوهشی است که در سال ۱۳۸۸ توسط عیوضی انجام شد. وی با استناد به یافته‌های تحقیق خود می‌نویسد که بحران‌سازی و بحران‌زدایی از کارکردهای مهم رسانه است و رسانه‌ها با استفاده از راه‌بردها و فراره‌بردها در شرایط بحرانی می‌توانند در تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نقش‌آفرینی کنند (گنجی و حسینی دانا، ۱۴۰۳: ۶۸). «بررسی نقش رسانه‌های جمعی در شکل‌گیری افکار عمومی نسبت به جنگ طوفان الاقصی با تأکید بر تاب‌آوری و هدایت افکار عمومی»، عنوان پژوهش دیگری است که در سال ۱۴۰۳ انجام شد و محققان (بهرخ گنجی و حمیدرضا حسینی‌دانا) رسانه‌ها را به‌عنوان مهم‌ترین ابزار شکل‌گیری افکار عمومی شناسایی کرده، اظهار داشتند که گروه‌های اجتماعی از طریق وسایل ارتباط جمعی تحریک می‌شوند و اعضای آن‌ها از آن طریق بر یک‌دیگر تأثیر می‌گذارند و سرانجام عبدالقیوم سجادی تحت عنوان «جنگ روایت‌ها؛ تقابل گفت‌مان‌های دفاع و تجاوز در غزه» در سال ۱۴۰۳ پژوهش دیگر انجام داد که در آن دو روایت دفاع

و تجاوز در غزه به بررسی گرفته شد و نویسنده بدون مشخص کردن وسایل به کار گرفته شده در جنگ روایت‌های مورد مطالعه نتیجه‌گیری می‌کند که در جنگ روایت‌ها گفت‌مان دفاع پیروز شد و گفت‌مان تجاوز را به چالش کشید. آن‌چه در تمام این پژوهش‌ها، به نظر نمی‌رسد، پرداختن به چه‌گونه‌گی و چرایی روایت‌سازی رسانه‌یی و شگردهای مورد استفاده زبانی و گفت‌مانی است.

بنابراین، بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش نشان داد که در مورد نبرد روایت‌ها در جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل در اوایل ۱۴۰۴ و به کارگیری شگردهای رسانه‌یی در خلق رویدادهای متعارض تاکنون پژوهش منسجم و مستقل انجام نشده است و آن‌چه قابل دستیابی است، اظهارنظرهای پراکنده‌یی است که در قالب گزارش‌ها یا مصاحبه‌های خبری صاحب‌نظران این عرصه از طرف برخی اصحاب رسانه منتشر شده است و در پژوهش‌های مرتبط پیش گفته، به شگردهای نهفته در درون متون خبری در جنگ روایت‌ها، یا هیچ پرداخته نشده است، یا به بیان شیوه‌های معروف نظیر اقناع، برچسب‌زنی، تبلیغ و تکرار و امثال آن‌ها اکتفا شده است. از این جهت پژوهش حاضر در این باب بدیع است. از آنجایی که تحلیل گفت‌مان انتقادی، یک ابزار مؤثر در تحلیل سازوکارهای زبانی، ایدئولوژیک و قدرت‌مند روایت‌های رسانه‌یی است؛ بنابراین، جای یک پژوهش در خصوص موضوع متذکره با این رویکرد پژوهشی به شدت خالی است، و از این جهت پژوهش حاضر با استمداد از این سنت فکری و با تمرکز بر یک رویداد خاص، معاصر و روزآمد دو هدف عمده را دنبال خواهد کرد. در گام نخست نویسنده‌گان تلاش خواهند کرد چه‌گونه‌گی روایت‌سازی رسانه‌یی و جنگ روایت‌ها را در منازعه ایران و اسرائیل بررسی کرده، شگردهای مورد استفاده رسانه‌ها را مورد تحقیق قرار دهد و از جانب دیگر، دلایل موضع‌گیری‌های رسانه‌یی از این نوع را مشخص و روشن سازد.

پرسش اصلی پژوهش کنونی این خواهد بود که رسانه‌ها چه‌گونه و با استفاده از چه ابزارهای زبانی و گفت‌مانی به بازنمایی این منازعه پرداختند و چرا این موضع‌گیری‌های متفاوت از سوی رسانه‌های مختلف اتخاذ گردید؟ در پرتو چارچوب نظری، فرضیه این پژوهش این خواهد بود که رسانه‌های مختلف با استفاده از شگردهای انتخاب واژه‌گانی، برجسته‌سازی اطلاعات، حذف گزینشی اطلاعات و دوگانه‌سازی (خود و دیگران) به منظور مشروعیت‌بخشی اقدامات یک طرف منازعه و هدایت افکار عمومی جهانی در بازنمایی منازعه نقش بازی کرده نبرد روایت‌ها را رقم زدند.

یافته‌های این پژوهش می‌تواند مخاطبان را به شگردهای سمت‌وسو دهی افکار عمومی متوجه سازد و قدرت رسانه را در جهان امروز، روشن نماید.

۲. چارچوب مفهومی تحقیق

در این پژوهش، اصطلاحات کلیدی رسانه، روایت و جنگ روایت‌ها به کار رفته‌اند، که درک دقیق و تعیین محدوده معنایی آن‌ها برای فهم ژرف و عمیق موضوع پژوهش، نقش تعیین‌کننده دارد و به بیان گویاتر، فهم این مفاهیم بر فهم مسأله پژوهش مقدم است؛ از این رو، پردازش و تشریح این مفاهیم ضروری به نظر می‌رسد تا محدوده معنایی موردتوجه آن مفاهیم در این پژوهش مشخص گردد و در ادامه، این اصطلاحات هرچند به اختصار، به تفکیک شرح داده خواهند شد.

۲-۱. رسانه

رسانه معادل واژه انگلیسی «Medium» است؛ جمع آن به صورت «Media» استفاده می‌شود و منظور آن عبارت از وسایلی است که موردتوجه تعداد زیادی از مخاطبان بوده انتقال‌دهنده پیام، معنا، فرهنگ و افکار یک فرد یا یک جمع باشند. رسانه‌ها از مظاهر تمدن جدید است و مصادیق آن روزنامه‌ها، مجله‌ها، رادیو، تلویزیون، اینترنت و مواردی از این دست را شامل می‌شود (محمدی و فرهنگ، ۱۳۹۸: ۸۹).

رسانه در لغت به معنای رساندن است و در یک تعریف ساده و عام فهم «هر ابزار، وسیله و روشی که برای رساندن پیام استفاده شود، رسانه گفته می‌شود». در اصطلاح برای رسانه تعریف‌های زیاد و از چشم‌اندازهای نظری و کارکردی متفاوت ارائه شده است. در یک تعریف، رسانه عبارت از فناوری به وجود آمده از تمدن‌های جدید است، که پیام را به صورت آشکار یا غیر آشکار به جمع قابل توجهی از مخاطبان منتقل کرده و تأثیرات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی یا اقتصادی به همراه داشته باشد؛ اما این تعریف، کل تعریف رسانه نیست. اندیشه‌مندان با توجه به کارکردهای مختلف رسانه، تعریف‌های مختلف ارائه داده‌اند و از این چشم‌انداز و با توجه به هدف این پژوهش، مهم‌ترین کارکرد رسانه در این تعریف بازتاب یافته است: رسانه به آن دسته از وسایل ارتباط جمعی گفته می‌شود که انتقال‌دهنده پیام‌ها، فرهنگ‌ها و افکار یک جمع باشد. آنچه در تعریف رسانه در این پژوهش مهم است، شناخت کارکرد رسانه در حوزه روایت‌سازی است؛ بنابراین، یکی از کارکردهای مهم رسانه، انتقال و ترویج باورپذیر روایت‌ها و رویدادها است (پیشاهنگ، ۱۴۰۳: ۲۶۸ و ۲۶۹).

رسانه‌ها در یک بخش‌بندی دو نوع است: رسانه‌های جمعی و رسانه‌های اجتماعی. الف. رسانه‌های جمعی: منظور از وسایل ارتباط جمعی همان وسایلی است که برای اعلام و انتشار پیام‌ها، افکار و انتقال مفاهیم مورد استفاده قرار می‌گیرند و سرعت انتشار، نظم انتشار، گسترده‌گی حوزه انتشار، تداوم انتشار و دسترسی آسان به پیام آن‌ها، از مهم‌ترین ویژگی‌های رسانه‌های جمعی به حساب می‌آید؛ ب. رسانه‌های اجتماعی: عبارت از وسایلی است که برای تعامل اجتماعی استفاده

می‌شوند. در این رسانه‌ها از تکنیک‌های ارتباطی گسترش‌پذیر و دسترسی وسیع استفاده می‌گردد. از نظر کاپلن و هانلن، رسانه‌های اجتماعی گروهی از برنامه‌های کاربردی است که فعالیت آن‌ها مبتنی بر اتصال به اینترنت بوده و با اتکا به بنیان‌های فناوریانه وب امکان ایجاد محتوا، تبادل و انتشار آن را فراهم می‌سازد (قنبری و آزاد دوست، ۱۳۹۶: ۳۰ و ۳۱).

از شرح بالا می‌توان نتیجه گرفت که رسانه به مجموع وسایل و ابزارهایی گفته می‌شود که به منظور انتقال پیام، اطلاعات و محتوا به مخاطبان انبوه مورد استفاده قرار می‌گیرند و شامل موارد زیر می‌گردد: رادیو، تلویزیون، روزنامه‌ها، مجلات، ماهواره، اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، سکوها، اشتراک ویدیو، انواع بازی‌های ویدیویی و دیجیتال با انواع محتوای روایت‌گری چون خبر، گزارش، مصاحبه، داستان، جستار، عکس، فیلم و مجموعه‌های تلویزیونی مستند یا داستانی که خاصیت تأثیرگذاری بر مخاطبان انبوه را دارند.

۲-۲. روایت

روایت از جمله مفاهیم رایج در حوزه وسیع علوم انسانی از جمله ادبیات، روان‌شناسی، علوم اجتماعی و فلسفه است و از جمله مفاهیمی است که از دیرباز مورد توجه اندیشه‌مندان در حوزه‌ها و دوره‌های مختلف بوده است و از این جهت تعریف‌های متعدد از آن ارائه شده است. این تعریف‌ها را می‌توان به دو حوزه تعریف‌محور و کارکردمحور تقسیم کرد. در رویکرد تعریف‌محور، ویژگی‌های تعیین‌بخش روایت بررسی می‌شود و در رویکرد تبیینی یا کارکردمحور، ماهیت روایت و نسبت آن با فهم و زنده‌گی اجتماعی مورد توجه قرار داده می‌شود و به این پرسش پاسخ خواهد داد که روایت چه کاری برای انسان انجام می‌دهد (توکلی شاندیز، ۱۳۹۵: ۴۲).

به بیان دیگر، روایت یک اصطلاح پُرکاربرد است، که در حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی استفاده می‌شود. ادبیات و زبان‌شناسی به عنوان حوزه و خاستگاه روایت از دیرباز مطرح بوده رمان، داستان کوتاه، زنده‌گی‌نامه، سفرنامه و گزارش توصیفی یک واقعه به عنوان مصادیق آن شناخته می‌شود؛ اما کارکردهای متنوع روایت سبب شده است که آن اصطلاح در حوزه‌های دیگر علوم انسانی نظیر روان‌شناسی، فلسفه، هنر، علوم اجتماعی، علوم ارتباطات و رسانه وارد و مورد استفاده قرار گیرد؛ لذا در تعریف آن باید رویکرد میان‌رشته‌ای را در نظر گرفت و در کنار بیان، استدلال و توصیف، روایت جزو چهارم شیوه بیان به حساب می‌آید. ارسطو از نخستین کسانی است که در مورد تعریف روایت سخن گفته است و از نظر وی مهم‌ترین جزء در تعریف روایت، افسانه موضوع یا طرح داستان دانسته می‌شود: «اما محاکات کردار و فعل همان افسانه مضمون است» (پیشاهنگ، ۱۴۰۲: ۲۷۴).

از نگاه روایت‌شناختی، روایت عبارت از بازنمایی یک رخداد یا بخشی از یک رخداد است و از این‌رو در تعریف و کارکرد اصلی روایت می‌توان گفت که روایت، داستانی در یک قالب ساختاری است که به صورت سخن، نوشته، سرود، فیلم، کار تلویزیونی، عکاسی، تیاتر یا سکانسی از یک رویداد قصه‌یی یا غیرقصه‌یی را توصیف کند؛ اما مهم‌ترین کارکرد روایت در حوزه تاریخ معنا پیدا می‌کند؛ زیرا روایت از طریق ثبت، تثبیت یا تغییر تاریخ، هویت، اخلاق و حتا کنش‌گری سیاسی آن جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این جهت در تبیین، تعریف و کارکرد روایت، تاریخ را باید مدنظر قرار داد و در رویکرد تاریخی روایت، مهم‌ترین کارکرد روایت، تبیین یا تحریف واقعیت‌های تاریخی یک جامعه است و آنچه در جنگ روایت‌ها گفته می‌شود، مربوط به همین بخش و همین حوزه است؛ یعنی تقابل روایت‌هایی که تاریخ را تبیین می‌کند با روایت‌هایی که تاریخ را تحریف می‌کند؛ بنابراین، در واقعیت‌های تاریخی برای روایت می‌توان نقش دوگانه تبیین و تحریف را در نظر گرفت (پیشاهنگ، ۱۴۰۲: ۲۷۵).

از آن‌چه گفته شد، مشخص گردید که روایت با توجه به حوزه کاربرد، مفهوم متفاوت خواهد داشت و در پژوهش حاضر هدف از روایت بازنمایی یک رویداد یا بخشی از یک رویداد با رویکرد خاص است که می‌تواند در قالب گفتار، نوشتار، تصویر یا ترکیبی از آن‌ها بیان شود و یک روایت ممکن تبیین یک رویداد، تعریف رخداد یا تحریف آن باشد.

۲-۳. جنگ روایت‌ها

این اصطلاح ترکیبی را با استمداد از این نقل به مضمون از منابع دیگر، می‌توان به صورت ساده تعریف کرد. گفته می‌شود در سنترپارک نیویورک، یک سگ بر یک کودک حمله کرد و مردی که در صحنه حضور داشت، برای نجات جان کودک خود را بر روی سگ انداخت و او را خفه کرد. خبرنگار نیویارک تایمز که در صحنه حضور داشت، به مرد می‌گوید، فردا تیتراژ روزنامه نیویورک تایمز این گونه خواهد بود: «مرد شجاع اهل نیورک جان پسری را نجات داد». مرد می‌گوید: «من اهل نیویورک نیستم». خبرنگار می‌گوید پس تیتراژ می‌زنم: «امریکایی قهرمان جان کودکی را نجات داد». مرد می‌گوید: «اما من امریکایی نیستم، پاکستانی‌ام». فردای آن روز تیتراژ نیویورک تایمز چنین شد: «یک مسلمان متعصب، سگی را در سنترپارک نیورک خفه کرد و اف‌بی‌آی احتمال می‌دهد القاعده در این جنایت دخیل باشد». در تیتراژهای مختلف این مثال تعریف واقعیت در مقابل تحریف واقعیت قرار دارد. این مثال نمونه برجسته نبرد روایت‌ها است؛ بنابراین، جنگ روایت‌ها به نقش و کارکرد روایت در یک گفت‌وگو رسانه‌یی با زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی

اشاره دارد و می‌توان استنتاج کرد که جنگ روایت‌ها به تقابل تعریف واقعیت با تحریف واقعیت اطلاق می‌گردد (پیشاهنگ، ۱۴۰۲: ۲۷۶).

با روشن شدن محدوده مفهومی اصطلاحات پُرکاربرد و کلیدی این پژوهش، در ادامه به بررسی تحلیل گفتمان انتقادی پرداخته خواهد شد. این نظریه به عنوان چارچوب نظری تحقیق انتخاب شده است؛ زیرا در این پژوهش شگردهای زبانی و گفتمانی در درون متن، عوامل فرامتنی تأثیرگذار در تولید متون و پیوند آن‌ها با ایدیولوژی و قدرت مورد توجه است و تلفیق دو رویکرد نورمن فرکلاف و تیون فاندایک به عنوان دو رویکرد مهم در نظریه تحلیل گفتمان انتقادی از ظرفیت تحلیل مناسب در این زمینه برخوردارند و برای واضح شدن موضوع لازم است در حد اقتضای این پژوهش در این مورد نیز روشنی انداخته شود.

رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی در زبان و متن‌های تخصصی اکادمیک به (CDA) شهرت یافته و این رویکرد از اوایل دهه ۱۹۹۰م. پدیدار گردید و امروز به یک رویکرد معتبر و پُرکاربرد در علوم انسانی به پایداری رسیده است. به صورت عموم، تحلیل گفتمان انتقادی را می‌توان به عنوان یک برنامه میان‌رشته‌یی مسأله‌محور در نظر گرفت (جهان‌گیری و ریگی‌زاده، ۱۳۹۳: ۵۸).

تحلیل گفتمان انتقادی یکی از موضوعات مورد توجه در علوم انسانی است و می‌تواند به عنوان یک حوزه میان‌رشته‌یی در زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم ارتباطات، علوم سیاسی، نشانه‌شناسی و مطالعات فرهنگی مورد توجه باشد. این ماهیت غنی و چندگانه گفتمان به این حوزه، موقعیت و ماهیت خاص بخشیده آن را به عنوان منبعی غنی از اطلاعات متنوع مطرح کرده است (خسروی‌نیک و یارمحمدی، ۱۳۷۹: ۲۸۴).

تحلیل گفتمان انتقادی خود شاخه و یک رویکرد از تحلیل گفتمان در مطالعات زبان‌شناختی است. این رویکرد، تحلیل گفتمان را به لحاظ نظری و روش‌شناختی از سطح توصیف متون به سطح تبیین ارتقا داده و به لحاظ محدوده تحقیق دامنه آن را از سطح بافت موقعیت فرد به سطح جامعه، تاریخ و ایدیولوژی وسعت بخشیده است. تحلیل گفتمان انتقادی چهار مفهوم اساسی (قدرت، جهان‌بینی، زبان و ایدیولوژی) را مورد توجه قرار داده به دنبال انتقال مفهوم ساختار از سطح جمله و روابط دستوری واژه‌گان به سطح بزرگ‌تر متن است: این رویکرد هم واحدهای ساختاری درون متن را تحلیل می‌کند و هم به زبان کاربردی متن پرداخته امکان دست‌یابی به زمینه اجتماعی تولید متون را میسر می‌سازد؛ بنابراین، هدف رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی آشکار کردن روابط پنهان قدرت و فرایندهای ایدیولوژیک موجود و پنهان شده در متون است (مباشری و واعظ‌زاده، ۱۴۰۱: ۷۸ - ۷۹).

در تحلیل گفتمان انتقادی قدرت، به خصوص قدرت بازتولیدشده نهادی، مورد توجه است. هدف تحلیل گفتمان انتقادی تحلیل روابط ساختاری سلطه، تبعیض، کنترل و قدرتی است که در زبان

تجلی پیدا می‌کند و بر این نکته تأکید دارد که گفت‌مان به‌عنوان یک ابزار در خدمت قدرت بوده درک نحوه کارکرد آن نیز دشوار است و تحلیل گفت‌مان انتقادی می‌خواهد این کارکرد را آشکار و برملا سازد. مقوله موردتوجه دیگر در تحلیل گفت‌مان انتقادی، زبان است و این رویکرد زبان را به‌عنوان یک رفتار اجتماعی می‌داند و شیوه‌هایی را بررسی می‌کند که ایدیولوژی‌ها و قدرت از طریق زبان، ظهور و بروز پیدا می‌کند. در حقیقت، رویکرد گفت‌مان انتقادی، در صدد کشف و بیان این واقعیت است که زبان چه‌گونه برای ایجاد و حفظ روابط ایدیولوژی و قدرت مورد استفاده قرار می‌گیرد (جهان‌گیری و ریگی‌زاده، ۱۳۹۳: ۵۹).

در تحلیل گفت‌مان انتقادی چند رویکرد وجود دارد؛ اما رویکرد نورمن فرکلاف برای تحقیق در حوزه‌های ارتباطات، فرهنگ و جامعه مناسب‌تر است؛ زیرا این رویکرد دارای نظریه‌ها و روش‌های به‌روز در حوزه‌های متذکره است. این رویکرد ضمن متن‌محوری، بر ساختارها و کردارهای اجتماعی نیز تمرکز دارد و تلاش می‌کند با استفاده از عنصرهای زبانی درون‌متن، قدرت مسلط جامعه‌یی را که اثر ادبی در آن تولید شده در سه محور توصیف، تفسیر و تبیین بررسی کند تا نشان دهد که ساختارهای مختلف در این سه سطح چه‌گونه با مفهوم‌های ایدیولوژیک فرامتنی هم‌خوانی دارد و رابطه زبان و جامعه چه‌گونه در متن نمود پیدا می‌کند (مباشیری و واعظ‌زاده، ۱۴۰۱: ۷۹).

در کنار رویکرد فرکلاف، رویکرد تحلیل گفت‌مان انتقادی تیون فان‌دایک نیز از اهمیت ویژه برخوردار است. چارچوب نظری پژوهش حاضر به اقتضای طبیعت موضوع تحقیق و تحلیل همه‌جانبه آن، بر مبنای تلفیق این دو رویکرد شکل گرفته است: الگوی سه‌سطحی نورمن فرکلاف و مدل شناختی-اجتماعی تیون فان‌دایک که در ادامه هر دو حد اقتضای بررسی موضوع به بحث گرفته خواهد شد.

الف. الگوی سه‌سطحی نورمن فرکلاف

از دید فرکلاف تحلیل گفت‌مان در سه سطح زیر قابل ساختاربندی است:

تحلیل متنی: در این مورد، ویژه‌گی‌های زبانی یک متن مانند واژه‌گان، دستور زبان، نوع فعل‌های استفاده‌شده (معلوم یا مجهول)، سبک و ساختار جمله‌ها، استعاره‌ها و ساختارهای خبری و نظام آوایی بالاتر از جمله را تحلیل می‌کند. فرکلاف بر این باور است که انتخاب‌های زبانی مانند استفاده از کلمه‌ها یا اصطلاحات خاص در متن نشان‌دهنده ایدیولوژی‌ها و قدرت خارج از متن است؛ به‌عنوان مثال: به‌کارگیری واژه «مبارز» و «تروریست» برای یک نفر از طرف دو جناح فکری نشان‌دهنده دیدگاه‌های ایدیولوژیک گوینده‌گان آن‌هاست.

تحلیل گفت‌مانی: این بُعد، فرایند تولید و مصرف متن را بررسی کرده رابطه متن را با گفت‌مان‌ها، ایدیولوژی‌ها و روایت‌های مسلط نشان می‌دهد. از دیدگاه و استدلال فرکلاف، گفت‌مان‌ها تحت تأثیر تعاملات اجتماعی، فرهنگی و تاریخی قرار دارد و در بستر این تعاملات شکل می‌گیرند؛ به عنوان مثال: چه گونه‌گی پوشش خبری یک منازعه و رویداد سیاسی در رسانه‌های مختلف بازتاب‌دهنده دیدگاه ایدیولوژیک اصحاب رسانه، سیاست و دیپلماسی رسانه‌یی قرار دارد و تفاوت این ایدیولوژی‌ها منجر به تفاوت روایت‌ها می‌گردد.

تحلیل اجتماعی: در این بُعد، رابطه گفت‌مان با ساختارهای اجتماعی بررسی شده و نقش نهادها، قدرت و بافت اجتماعی در تولید و تفسیر متن تحلیل می‌گردد. فرکلاف بر این عقیده است که گفت‌مان‌ها نه تنها بازتاب‌دهنده ساختارهای اجتماعی بوده، بل در بازتولید و تغییر این ساختارها نیز نقش دارند؛ به عنوان مثال، گفت‌مان‌های جنسیتی می‌تواند نقش‌های جنسیتی را در جامعه تثبیت یا تغییر دهد.

ب. مثلث گفت‌مان تیون وان دایک

تیون فان دایک تحلیل گفت‌مان انتقادی را از حوزه زبان‌شناسی به دنیای سیاست و جامعه معرفی کرد و از آن به عنوان ابزار قدرت‌مند برای تحلیل اجتماعی بهره گرفت (Arab & Abadi, 2022: 240). مدل شناختی وان دایک ویژه‌گی‌های متضاد گفت‌مان‌های رایج در جوامع را تحت عنوان مربع ایدیولوژیک با چهار ضلع تشریح می‌کند: تأکید بر ویژه‌گی‌های مثبت خود و ویژه‌گی‌های منفی دیگران، کم‌رنگ‌جلوه‌دادن ویژه‌گی‌های منفی خود و ویژه‌گی‌های مثبت دیگران (تسلیمی و شجری، ۱۴۰۰: ۵۹). وان دایک بر نقش ساختارهای شناختی (ذهنیت‌ها، پیش‌فرض‌ها و باورها) در تولید گفت‌مان نیز تمرکز داشته و مفهوم مثلث گفت‌مان با سه ضلع را مطرح می‌کند: گفت‌مان، شناخت و جامعه (اعظمی خویرد و عرب یوسف آبادی، ۱۳۹۹: ۱۱۳ و ۱۱۴). در این رویکرد تحلیل گفت‌مان انتقادی، بر تکنیک‌های دوگانه‌سازی (ما و دیگران)، حذف و برجسته‌سازی، تعمیم‌های ایدیولوژیک و استفاده استراتژیک از منابع تأکید دارد (کلانتری خاندانی و دیگران، ۱۳۹۹: ۱۳۷ و ۱۳۸). وان دایک در تحلیل گفت‌مان انتقادی، استراتژی‌ها و ساختارهای مختلف متن و گفتار را مطالعه کرده رابطه آن‌ها را با بافت سیاسی و اجتماعی موردبررسی قرار می‌دهد؛ به عنوان مثال، وی در سطح معنا عنوان‌های کلی، معناهای ضمنی و یک‌دست‌بودن متن را تحلیل می‌کند و در سطح بلاغی صنایع ادبی نظیر استعاره، تشبیهات، حسن تعبیرها و انواع کنش‌های گفتاری را برای مطالعه پیش‌نهاد می‌کند (نیازی و دیگران، ۱۳۹۷: ۱۱۴). وان دایک در تحلیل گفت‌مان شفاهی به انواع مختلف تعاملات توجه

داشته در بافتار اجتماعی گفت‌مان نقش‌ها، دانش و نگرش‌های اعضای شرکت‌کننده در گفت‌مان را مطالعه می‌کند (شریفی و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۹۴).

۳. روش تحقیق

این پژوهش، یک مطالعه کیفی است، که در آن تحلیل گفت‌مان انتقادی (CDA) با تلفیق دو رویکرد نورمن فرکلاف و تیون وان‌دایک به‌کار گرفته شده است. داده‌های پژوهش حاضر، شامل ۶ گزارش خبری و تحلیلی است که در رسانه‌های منتخب طی بازه زمانی ۲۳ جوزا تا ۵ سرطان ۱۴۰۴ نشر شده‌اند. این رسانه‌ها به‌گونه‌ی انتخاب شده‌اند که نمایندگی از سه طیف اصلی روایت‌ها را داشته باشند و معیارهای موردتوجه در گزینش آن‌ها کثرت مخاطبان، سطح تأثیرگذاری، میزان فعالیت آن‌ها در جریان جنگ، جهت‌گیری سیاسی و تنوع جغرافیایی بوده است. از میان رسانه‌های ایران سه رسانه به این دلیل انتخاب گردید که متون خبری این رسانه‌ها بسیار کوتاه و مختصر بود و نتیجه‌گیری قابل تعمیم، بررسی گزارش‌های بیش‌تر را ایجاب می‌کرد و برعلاوه از جمع رسانه‌های انتخاب‌شده شماری دولتی و برخی نیمه‌دولتی یا خصوصی‌اند. جزئیات بیش‌تر این رسانه‌های ملی و بین‌المللی در جدول زیر آمده است:

جدول ۱. مشخصات رسانه‌های مورد مطالعه

شماره	نام رسانه	نوع رسانه (ملی یا بین‌المللی)
۱	ایرنا	ملی ایران
۲	ایسنا	ملی ایران
۳	تسنیم	ملی ایران
۴	تایمز او اسرائیل (Times of Israel)	ملی اسرائیل
۵	الجزیره	بین‌المللی
۶	سی‌ان‌ان (CNN)	بین‌المللی

برای تحلیل داده‌های اخبار، تحلیل و گزارش‌های بازتاب‌یافته در وب‌سایت رسانه‌های متذکره و مربوط به جنگ ۱۲ روزه مرور شد و ویژه‌گی‌های غالب در متون خبرها، گزارش‌ها و تحلیل‌ها مشخص گردید و سرانجام یک نمونه خبر یا گزارش خبری، که آن ویژه‌گی‌ها را بیش‌تر دارا بود، انتخاب و تحلیل گردید.

۴. یافته‌ها

۴-۱. رسانه‌های ایرانی: تقویت گفت‌مان مقاومت و مشروعیت دفاع

رسانه‌های وابسته به جمهوری اسلامی ایران مانند ایرنا، ایسنا و تسنیم، جنگ ۱۲ روزه را در چارچوب «دفاع مشروع»، «پاسخ به تجاوز اسرائیل» و تقویت گفت‌مان مقاومت روایت کرده‌اند. آن‌ها تلاش

داشته‌اند گفت‌مان مقاومت را تقویت و مشروعیت بین‌المللی اقدامات ایران را تثبیت کنند. بیش‌تر رسانه‌های داخلی ایران، به‌ویژه رسانه‌های تحت‌مطالعه، روی‌کرد مشابه در پوشش و بازتاب اخبار این جنگ داشته‌اند. برای توضیح بیش‌تر در ادامه از هر رسانه یک گزارش خبری به‌عنوان نمونه انتخاب و با رویکرد تحلیل گفت‌مان انتقادی بررسی می‌شود:

نمونه اول

در وب‌سایت خبرگزاری ایرنا، در گزارش اولین واکنش ایران به حمله اسرائیل، تعداد موشک‌های شلیک‌شده از ایران به گزارش‌های رسانه‌های اسرائیل استناد می‌شود و در پس‌منظر این گزارش اقدام اسرائیل در یک سطر «تجاوز» و در سطر بعدی «جنایت» توصیف شده است و در تمام متن، به جای اسرائیل ترکیب «رژیم صهیونیستی» استفاده شده است (ایرنا، ۱۴۰۴).

ایرنا به‌عنوان رسانه رسمی جمهوری اسلامی ایران، در جای‌گاه تولیدکننده گفت‌مان حکومتی قرار دارد؛ بنابراین، زبان آن حامل ایدئولوژی رسمی و موضع سیاسی دولت است. نویسنده تعداد موشک‌های شلیک‌شده از سوی ایران را به گزارش‌ها و خبرهای رسانه‌های اسرائیل مستند می‌سازد و با این کار از یک‌طرف در پی اعتباربخشی به این روایت است و از سوی دیگر، با استفاده از تکنیک برجسته‌سازی در صدد تضعیف روحیه طرف مقابل است.

با استفاده از واژه‌گان ارزشی «تجاوز» و «جنایت» اقدام اسرائیل را غیرقانونی و واکنش ایران را مشروع جلوه می‌دهد و با این کار روحیه مقاومت و دفاع را نیز تقویت می‌کند. به‌کارگیری عبارت «رژیم صهیونیستی» به‌جای اسرائیل یک نوع موضع‌گیری سیاسی و ایدئولوژیک را نشان می‌دهد؛ زیرا این ترکیب مشروعیت اسرائیل را در سطح بین‌المللی با پرسش مواجه می‌سازد. از این‌جهت، گزارش خبری ایرنا نمی‌تواند یک روایت خبری صرف باشد و بیش‌تر یک کنش گفت‌مانی‌یی به‌حساب می‌آید که با استفاده از شگردهای ظریف برجسته‌سازی، واژه‌گزینی و ارجاع به منابع خاص در خدمت بازتولید ایدئولوژی رسمی، مشروعیت‌بخشی به اقدامات ایران و نفی مشروعیت اسرائیل قرار دارد؛ بنابراین، تحلیل گفت‌مان انتقادی این خبر نشان می‌دهد که زبان در این گزارش خبری، به‌عنوان یک ابزار برای بازنمایی یک واقعیت سیاسی با هدف‌مندی خاص به‌کار رفته است.

نمونه دوم

خبرگزاری تسنیم به تاریخ ۳۰ جوزای ۱۴۰۴ در گزارش موج هفدهم حملات ایران، از اصطلاح «سرزمین اشغالی» به‌جای اسرائیل استفاده کرده، در ادامه افزوده است که «آزیر خطر در حیف و مناطق وسیع سرزمین اشغالی» به صدا درآمد و در پایان خبر آورده است که «این حملات در پاسخ به

تجاوز رژیم صهیونیستی» انجام شد و در متن خبر از تلفات طرفین و خسارات ناشی از جنگ گزارش نشده است (تسنیم، ۱۴۰۴).

خبر نشرشده در خبرگزاری تسنیم به تاریخ مذکور، نمونه بارز گفت‌مان ایدیولوژیک رسانه‌یی است، که در خدمت بازتولید قدرت سیاسی و مشروعیت‌دهی به کُش‌های نظامی ایران قرار دارد. استفاده از عبارت «سرزمین اشغالی» به جای خاک اسرائیل نشان‌دهنده تلاش آگاهانه برای نفی مشروعیت سیاسی و تاریخی اسرائیل بوده، گفت‌مان مقاومت را تقویت می‌کند. این واژه‌گزینی، مخاطب را در چارچوبی قرار می‌دهد که اسرائیل را نه به عنوان یک کشور، بل به عنوان یک ساختار اشغال‌گر و غیرقانونی تصور کنند.

در ادامه، عبارت «آزیر خطر در حيفا و مناطق وسیع سرزمین اشغالی» با استفاده از تکنیک بزرگ‌نمایی و ایجاد فضای اضطراب، تهدید و وحشت، بر تأثیرگذاری حملات ایران تأکید می‌کند، بی‌آن‌که به پیامدهای انسانی یا خسارات ناشی از آن اشاره‌یی شود. این حذف اطلاعات، بخشی از راه‌برد گفت‌مانی این رسانه است که با پنهان‌سازی ابعاد انسانی جنگ، از شکل‌گیری هم‌دلی مخاطب با طرف مقابل جلوگیری می‌کند و تصویر یک اقدام دفاعی مشروع و بدون هزینه را القا می‌نماید.

عبارت «در پاسخ به تجاوز رژیم صهیونیستی» نیز ساختار علت و معلولی مشخصی را ترسیم می‌کند، که در آن ایران به عنوان واکنش‌گر حق‌به‌جانب، و اسرائیل به عنوان عامل تجاوز و تهدید معرفی می‌شود. واژه «رژیم» به جای «دولت» یا «کشور»، بار معنایی منفی دارد و در کنار «صهیونیستی» به عنوان صفت ایدیولوژیک، تصویر دشمن غیرمشروع و سرکوب‌گر را تقویت می‌کند.

نمونه سوم

در وب‌سایت خبرگزاری ایسنا، یک خبر با این تیتر نشر شده است:

تجاوز شبانه رژیم صهیونیستی به دو نقطه تبریز

در ادامه این خبر حمله اسرائیل به ایران در دو مورد «تهاجم» توصیف شده و در متن خبر عبارت «اهداف متخاصم رژیم صهیونیستی» نیز به کار رفته است. افزون بر آن به ورود جنگنده‌های اسرائیل، نقض حریم هوایی نسبت داده شده و در مورد تلفات انسانی این رویداد نیز سکوت شده است (ایسنا، ۱۴۰۴).

خبر نشرشده در وب‌سایت ایسنا، با تیتر «تجاوز شبانه رژیم صهیونیستی» با انتخاب واژه‌گان خاص روایت ایدیولوژیک را شکل می‌دهد. به کارگیری واژه تجاوز به جای واژه‌های خنثای «حمله» یا «عملیات» بار معنایی منفی و خشونت‌آمیز دارد و از نظر نورمن فرکلاف یک نوع انتخاب زبانی است،

که به بازتولید گفتمان مقاومت و مظلومیت کمک می‌کند. افزون بر آن، به‌کارگیری قید شبانه در تیتیر خبر، جنبه غیراخلاقی بودن و پنهان‌کاری حمله را برجسته می‌سازد.

استفاده مکرر از واژه تهاجم در متن خبر نشان‌دهنده تداوم این جهت‌گیری زبانی و رسانه‌یی است. این واژه برخلاف «درگیری» یا «حمله» بار معنایی خصمانه دارد و در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی، به‌عنوان یک ابزار برای شکل‌دهی و جهت‌دهی افکار مخاطب مورد استفاده قرار گرفته است. در ادامه گزارش یا خبر عبارت «اهداف متخاصم رژیم صهیونیستی» نیز با بهره‌گرفتن از واژه‌گان ایدئولوژیک فرایند «دیگرسازی» در نظریه فاین‌دایک را محقق می‌سازد. این عبارت از یک‌طرف اسرائیل را به‌عنوان دیگر گفتمانی یا دشمن معرفی کرده، از سوی دیگر ترکیب «رژیم صهیونیستی» به‌جای اسرائیل، مشروعیت سیاسی آن را زیر سؤال می‌برد و مخاطب را به جهت‌گیری علیه او وادار می‌سازد.

توصیف ورود جنگنده‌های اسرائیلی به ایران به‌عنوان «نقض حریم هوایی» نیز از منظر فرکلاف، بخشی از گفتمان حقوقی است، که با تأکید بر تجاوز به مرزهای ملی، مشروعیت واکنش دفاعی ایران را تقویت می‌کند. این نوع روایت‌سازی، با بهره‌گیری از زبان حقوقی، تلاش دارد تا اقدام اسرائیل را نه تنها نظامی، بل غیرقانونی و ضدبشری جلوه دهد. درنهایت، سکوت کامل خبر در مورد تلفات انسانی این رویداد، از دیدگاه فاندایک، نوعی کنترل اطلاعات محسوب می‌شود که از گسترش وحشت در میان مخاطبان ایرانی جلوگیری کرده، حمله را برای طرف مقابل کم‌اهمیت جلوه می‌دهد.

در مجموع، خبرگزاری ایسنا با بهره‌گیری از واژه‌گان خاص، ساختارهای نحوی جهت‌دار و حذف اطلاعات انسانی، نه تنها به گزارش یک رویداد می‌پردازد، بل درحال بازتولید گفتمانی است که اسرائیل را به‌عنوان متجاوز و ایران را در موضع دفاع مشروع قرار می‌دهد. این نوع روایت‌سازی، از منظر تحلیل گفتمان انتقادی، ابزاری برای تثبیت هویت ملی، مشروعیت بخشی به واکنش‌های دفاعی و تقویت انسجام درون گروهی در مواجهه با تهدید خارجی است.

۴-۲. رسانه‌های اسرائیلی: بازنمایی ایران به‌عنوان تهدید وجودی

رسانه‌های اسرائیلی ازجمله تایمز آف اسرائیل، ایران را به‌عنوان عامل بی‌ثباتی منطقه معرفی کردند و گفتمان «دفاع از موجودیت» و «مبارزه با تروریسم» را محور قرار دادند. این رسانه (The Times of Israel) به تاریخ ۱۳ جون ۲۰۲۵ حمله اسرائیل به ایران را با این ویژه‌گی‌ها گزارش داده است: در عنوان گزارش حمله اسرائیل به ایران با «عظیم» و «آغاز کرد» توصیف شده است. در متن گزارش، آورده شده که نتانیاهو از ترامپ تشکر کرد و به مردم ایران پیام داد: «رهایی شما از استبداد

نزدیک‌تر از همیشه است». در ادامه نوشته شده که حمله ارتش اسرائیل به ایران، «شیر خیزان» نام دارد و «ده‌ها» نقطه را در ایران هدف قرار داده است. در متن گزارش به نقل از ارتش اسرائیل یادآور شده که ایران یورانیوم غنی‌شده برای ساخت ۱۵ بمب اتمی در ظرف چند روز آینده دارد و برای مقابله با «تهدید قریب‌الوقوع» اقدام را ضروری دانسته است. سپس بخش دیگری از سخنان نتانیاهو خطاب به مردم ایران را نقل قول کرده که اسرائیل از مردم ایران متنفر نیست، بل جنگ اسرائیل با دشمن مشترک اسرائیل و مردم ایران است. افزون بر آن با استناد به سخنان نتانیاهو حمایت اسرائیل از شرکای منطقه‌یی را نیز یادآور می‌شود و ادامه می‌دهد که اسرائیل از جهان آزاد در برابر «تروریسمی که ایران پرورش می‌دهد و به سراسر جهان صادر می‌کند»، دفاع می‌کند. این رسانه به نقل از نتانیاهو می‌نویسد که جنگ ایران و اسرائیل به‌عنوان «نبرد نور با تاریکی و پیروزی خیر بر شر در تاریخ اسرائیل و همه ملت‌ها» ثبت خواهد شد. در مورد سایت‌های هسته‌یی ایران با جزئیات آمار و ارقام ارائه کرده و کشته‌شدن سران نظامی ایران را نیز یادآور شده، اما در مورد تلفات غیرنظامیان سکوت کرده است (THE TIMES OF ISRAEL, 2025).

گزارش اسرائیل تایمز درباره حمله نظامی به ایران، با واژه‌گانی چون «حمله عظیم» و «شیر خیزان»، از همان ابتدا تلاش دارد عملیات را در قالب حماسی، مشروع و حتا نجات‌بخش بازنمایی کند. این نوع زبان‌پردازی، به‌جای نمایش خشونت و ویرانی، قدرت و شجاعت را برجسته می‌سازد. تحلیل فرکلاف در سطح متنی نشان می‌دهد که استعاره‌هایی مانند «نبرد نور با تاریکی» و «پیروزی خیر بر شر»، نه تنها بار اخلاقی دارند، بل خشونت را در قالب مبارزه‌یی مقدس و جهانی معنابخشی می‌کنند. حذف اطلاعات مربوط به تلفات غیرنظامیان و تمرکز بر آمار سایت‌های هسته‌یی و کشته‌شدن فرمان‌دهان نظامی ایران، نشان‌دهنده جهت‌گیری رسانه در مشروعیت‌بخشی به عملیات اسرائیل و برجسته‌کردن هزینه‌های انسانی جنگ است. با ذکر ظرفیت ایران برای تولید ۱۵ بمب اتمی تهدید را بزرگ‌نمایی کرده تا اقدام نظامی خویش را برای افکار عمومی جهانی پذیرفتنی جلوه دهد.

از منظر وان‌دایک، گزارش با ایجاد دوگانه خودی/ غیرخودی، اسرائیل را نماینده «جهان آزاد» و ایران را «صادرکننده تروریسم» معرفی می‌کند. این دوگانه‌سازی، نه تنها مخاطب را در موقعیت اخلاقی خاصی قرار می‌دهد، بل ذهن او را به سمت پذیرش حمله به‌عنوان اقدام ضروری و دفاعی سوق می‌دهد. سخنان نتانیاهو که تأکید دارد جنگ با «دشمن مشترک» است نه با مردم ایران، تلاش برای جداکردن مردم از حکومت و جذب هم‌دلی مخاطب ایرانی به‌طرف اسرائیل است. هم‌چنین، ارجاع به ترامپ و تاریخ اسرائیل، حافظه شناختی مخاطب را فعال کرده و حمله را در سطح

تاریخی و جهانی معنا می‌بخشد؛ گویی این عملیات نه تنها برای امنیت اسرائیل، بل برای نجات بشریت انجام شده حمایت امریکا را نیز با خود خواهد داشت.

درمجموع، این گزارش نه تنها واقعیت محض را بازتاب نمی‌دهد، بل آن را بازسازی می‌کند. رسانه با انتخاب واژه‌گان، حذف اطلاعات، برجسته‌سازی اطلاعات و بزرگ‌نمایی تهدید، در خدمت بازتولید گفت‌مان قدرت و سلطه قرار می‌گیرد. تحلیل گفت‌مانی فرکلاف و وان‌دایک نشان می‌دهد که زبان رسانه‌یی چه گونه می‌تواند خشونت را مشروع، تهدید را فوری و اقدام نظامی را اخلاقی جلوه دهد.

۴-۳. رسانه‌های بین‌المللی: روایت‌سازی بی‌طرف با سوگیری پنهان

رسانه‌های بین‌المللی در این رویداد دو گونه موضع داشتند. برخی رسانه‌ها آشکارا یک‌طرف جنگ را حمایت کردند و برای تضعیف طرف مقابل، خبر، گزارش و تحلیل با رویکرد انتقادی و یک‌طرفه نشر کردند و به اصول توازن و بی‌طرفی رسانه‌یی واقعی نگذاشتند. دسته دیگر به ظاهر تلاش کردند بی‌طرفی خود را حفظ کرده در پوشش اخبار جنگ اصول توازن و بی‌طرفی را رعایت کنند؛ اما در لایه‌های پنهان، سوگیری آن‌ها به وضوح مشهود بود. در این پژوهش رسانه‌هایی انتخاب شده است که جهت‌گیری آشکار به نفع طرفین جنگ نداشته‌اند؛ به‌عنوان نمونه اول، اخبار روز ۱۶ جون ۲۰۲۵ شبکه خبری الجزیره انگلیسی به بررسی گرفته می‌شود و در آغاز ترجمه فارسی خبر اول این تاریخ آورده شده در ادامه تحلیل خواهد شد:

نمونه اول: ترجمه یک خبر از الجزیره انگلیسی

ورزشکار، مربی ورزش گاه، معلم؛ بهای انسانی حمله اسرائیل به ایران

حملات هوایی اسرائیل به تهران، زنده‌گی روزمره را مختل کرده، جان غیرنظامیان را گرفته و ترس از گسترش جنگ در منطقه را افزایش داده است. این حملات نه تنها پای‌گاه‌های نظامی و تأسیسات هسته‌یی را هدف قرار داده‌اند، بل به اتاق خواب‌ها، آشپزخانه‌ها و اتاق‌های نشیمن شهروندان عادی نیز نفوذ کرده‌اند، کودکان کشته شده‌اند؛ معلمان در سکوت فرو رفته‌اند، ورزشکاران زیر آوار دفن شده‌اند و همه آن‌ها تا حد ممکن از سیاست دور بودند.

درگیری‌ها میان ایران و اسرائیل از روز جمعه آغاز شد؛ زمانی که اسرائیل آن‌چه را «حملات هوایی پیش‌دستانه» می‌نامید، بر بیش از دوازده هدف ایرانی، از جمله تأسیسات کلیدی هسته‌یی، دانش‌مندان هسته‌یی و فرماندهان نظامی آغاز کرد؛ عملیاتی که به گفته اسرائیل با هدف جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌یی انجام شد.

براساس اعلام وزارت بهداشت و آموزش پزشکی ایران، دست‌کم ۲۲۴ نفر کشته و ۱۰۴۸۱ نفر تاکنون زخمی شده‌اند. در پاسخ، ایران موجی از حملات موشکی بالستیک را علیه اسرائیل آغاز کرد،

که به کشته‌شدن دست‌کم ۲۴ نفر و زخمی‌شدن ۳۸۰ نفر منجر شده است؛ اقدامی که نگرانی‌ها درباره گسترش درگیری در منطقه را افزایش داده است. در تهران، ابعاد کامل ویرانی هنوز مشخص نیست؛ اما در سرک‌ها، نشانه‌های جان‌های از دست‌رفته از میان آوار ساختمان‌های بمباران‌شده نمایان است: پیکر بی‌جان کودکی در میان آوار، عروسکی خاک‌آلود رهاشده در شاه‌راه، کتاب‌چه نقاشی‌یی که میان گرد و غبار گم شده است (ALJAZIRA, 2025).

این متن خبری با بهره‌گیری از عناصر زبانی و روایی خاص، به شکلی هدف‌مند بُعد انسانی حملات اسرائیل به ایران را برجسته می‌سازد. از منظر فرکلاف، که بر رابطه میان زبان، قدرت و ساختارهای اجتماعی تأکید دارد، می‌توان گفت که نویسنده با انتخاب واژه‌گانی چون «اتاق خواب‌ها»، «آشپزخانه‌ها» و «اتاق‌های نشیمن» تلاش می‌کند تا مرز میان فضای نظامی و فضای خصوصی را درهم شکند و نشان دهد که خشونت به حریم زنده‌گی روزمره نفوذ کرده است. این انتخاب‌های زبانی، به تعبیر فرکلاف، بخشی از «بازنمایی اجتماعی» هستند که از طریق آن‌ها ایدئولوژی مقاومت در برابر خشونت مشروع‌سازی می‌شود.

در همین راستا، توصیف قربانیان با هویت‌هایی چون «کودک»، «معلم» و «ورزشکار» نیز از منظر وان‌دایک، که بر نقش شناخت و حافظه جمعی در بازتولید گفتمان تأکید دارد، به‌مثابه سازوکارهای شناختی عمل می‌کنند، که هم‌دلی مخاطب را برمی‌انگیزند و خشونت را از سطح انتزاعی به سطح ملموس و شخصی منتقل می‌سازند. این افراد به‌طور ضمنی به‌عنوان نمادهای بی‌گناه و غیرسیاسی معرفی می‌شوند، تا مشروعیت اخلاقی روایت تقویت شود و مخاطب در برابر آن موضع‌گیری عاطفی داشته باشد و اقدام حمله‌کننده را زیر سؤال می‌برد.

در بخش دیگری از متن، استفاده از عبارت «اسرائیل آن‌چه را حملات پیش‌دستانه می‌نامد» نشان‌دهنده نوعی فاصله‌گذاری گفتمانی است که به تعبیر فرکلاف، بخشی از «بینامتنیت انتقادی» محسوب می‌شود. نویسنده با نقل قول غیرمستقیم، مشروعیت ادعای اسرائیل را زیر سؤال می‌برد و آن را در چارچوب انتقادی بازنمایی می‌کند. این تکنیک، به مخاطب اجازه می‌دهد تا روایت رسمی اسرائیل را نه به‌عنوان حقیقت، بل به‌عنوان ادعایی قابل مناقشه درک کند.

از منظر وان‌دایک، ساختارهای شناختی متن نیز به‌گونه‌یی طراحی شده‌اند که حافظه جمعی مخاطب را فعال کنند. تصاویر توصیفی چون «پیکر بی‌جان کودک»، «عروسک خاک‌آلود» و «کتاب‌چه نقاشی گم‌شده»، نه‌تنها بار احساسی بالایی دارند، بل به‌عنوان نشانه‌های بصری در ذهن مخاطب تثبیت می‌شوند و خشونت را به تجربه‌یی زیسته و قابل لمس تبدیل می‌کنند. این تصاویر، به تعبیر وان‌دایک، بخشی از «مدل‌های ذهنی» هستند که در حافظه شناختی مخاطب نقش می‌بندند و در بازتولید گفتمان ضدجنگ مؤثر واقع می‌شوند.

نمونه دوم: ترجمه لید یک خبر از وبسایت CNN
این گزارش خبری به تاریخ ۱۳ جون ۲۰۲۵ در وبسایت شبکه خبری متذکره نشر شده است و هرچند متن گزارش طولانی است؛ ولی لید گزارش به‌عنوان بازتاب‌دهنده محتوای بدنه گزارش برای تحلیل کافی است:

حملات اسرائیل برخی از قدرت‌مندترین چهره‌های ایران، از جمله فرمان‌دهان نظامی و هسته‌یی، را به قتل رساندند

سی‌ان‌ان، بالاترین مقام نظامی ایران، فرمان‌ده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، فرمان‌ده نیروی هوایی و رئیس پیشین شورای عالی امنیت ملی، همه‌گی در عملیات بی‌سابقه اسرائیل موسوم به «شیر خیزان» کشته شده‌اند. مرگ این افراد شوکی عمیق به ساختار نظامی کشور وارد خواهد کرد و می‌تواند توان جمهوری اسلامی ایران در پاسخ‌گویی به حملات اسرائیل را به‌شدت مختل کند (CNN, 2025).

در این متن خبری، گزینش واژه‌گان و ساختار جمله‌ها به‌روشنی بار شناختی و عاطفی خاصی را به مخاطب منتقل می‌کند. عنوان خبر با اشاره به «قدرت‌مندترین مردان ایران» جان‌باختن هم‌زمان چند مقام ارشد را به‌عنوان نقطه عطفی بی‌سابقه بزرگ‌نمایی می‌کند. واژه‌گانی چون «بی‌سابقه»، «شوگ» و «به‌شدت مختل» پشت هم قرار گرفته‌اند تا عمق رخداد و وخامت اوضاع را برجسته کرده از این طریق یک نوع وحشت را برای طرف مقابل القا کند.

از منظر تحلیل گفت‌مانی وان‌دایک، نویسنده خبر در یک شبکه رسانه‌یی غربی مانند CNN خود به بخشی از گفت‌مان گسترده‌تر صهیونیستی- غربی برای مشروعیت‌بخشی به اقدامات نظامی اسرائیل پیوسته است. چنین عبارات به‌گونه‌یی است که ابتدا محدودیت‌ها و فقدان واکنش احتمالی ایران را نشان می‌دهد و سپس قدرت و ابتکار عمل اسرائیل را به منصه ظهور می‌رساند. این رویکرد روایتی، مخاطب را در موقعیت قضاوت درباره مشروعیت حملات اسرائیل قرار می‌دهد و از پرسش‌گری نسبت به دلایل و پیامدهای استراتژیک عملیات می‌کاهد؛ به عبارت دیگر، از رویکرد گفت‌مانی این رسانه، ایران به‌عنوان بازیگر منفعل و آسیب‌پذیر و اسرائیل به‌عنوان کنش‌گر فعال معرفی می‌شود.

در سطح مناسبات اجتماعی- تاریخی، خبر شکل‌گیری توازن قوا در خاورمیانه را بازنمایی می‌کند و پیام ضمنی آن تضعیف توان دفاعی و بازدارنده‌گی ایران است، با تأکید مکرر بر نقش سپاه پاسداران، نیروی هوایی و شورای عالی امنیت ملی به‌مثابه ستون‌های قدرت دفاعی، فروریختن این ستون‌ها را مترادف با فروپاشی بخشی از سازوکار امنیت ملی می‌داند. از آن‌جا که رسانه‌های بین‌المللی معمولاً بر اهمیت نظم جهانی و ثبات منطقه‌یی تأکید دارند، برجسته‌سازی شکست یا

عقب‌نشینی ایران در این چارچوب به تقویت یک ایدیولوژی مبتنی بر القای صلاحیت اقدام نظامی توسط قدرت‌های غربی می‌انجامد.

درنهایت، این گفت‌مان خبری بر مخاطب داخلی ایران نیز تأثیر روانی منفی دارد؛ چرا که نشان می‌دهد حتی هسته‌های مرکزی قدرت نظامی نیز در برابر حملات اسرائیل مصون نیستند. چنین روایتی می‌تواند امید به بازدارنده‌گی را کاهش دهد و ناامیدی در افکار عمومی ایجاد نماید. به این ترتیب، رسانه به مثابه ابزار فراتر از اطلاع‌رسانی صرف، در خدمت بازتولید و تثبیت معادلات قدرت میان بازیگران منطقه‌یی قرار می‌گیرد.

تحلیل نمونه‌های خبرهای نشرشده در رسانه‌های ملی و بین‌المللی نشان داد که رسانه‌ها در این جنگ ابزارهای اطلاع‌رسانی صرف و بی‌طرف نبودند و با استفاده از شگردهای ظریف زبانی و گفت‌مانی به کنش‌گران فعال تبدیل شدند تا اقدامات یک طرف را مشروع و از طرف دیگر را غیرمشروع جلوه دهند، روحیه مقاومت و وحدت را در یک طرف تقویت کرده و از طرف مقابل را تضعیف کنند؛ بازیگران منطقه‌یی را به حمایت یک طرف تشویق و در مقابل طرف دیگر بسیج نمایند و سرانجام افکار عمومی جهانی را علیه یک طرف تحریک و به سود طرف دیگر اقناع نمایند.

رسانه‌های ملی و بین‌المللی از شگردهای ظریف زبانی و گفت‌مانی استفاده کردند تا روایت خود را به‌عنوان روایت غالب تثبیت نمایند. رسانه‌های ملی طرفین منازعه به‌صورت غریبان و بدون التزام به اصول اخلاق حرفه‌یی توازن و بی‌طرفی به سود یک طرف روایت‌سازی کردند و رسانه‌های بین‌المللی در ظاهر تلاش کردند، خود را بی‌طرف جلوه دهند؛ اما در لایه‌های پنهان روایت‌ها، سوگیری آن‌ها مشهود بود. واژه‌گزینی، ارجاع به منابع خاص در استناد، دیگرسازی ما و دیگران، بزرگ‌نمایی برخی جنبه‌های رویداد، برجسته‌سازی یا حذف اطلاعات و استفاده از ساختارهای نحوی جهت‌دار از مهم‌ترین تکنیک‌های مورد استفاده در روایت‌سازی‌های رسانه‌ها بود که با خلق روایت‌های متعارض جنگ روایت‌ها در بازنمایی این منازعه رقم زده دو حوزه گفت‌مانی را برجسته کردند: گفت‌مان «مقاومت و مشروعیت دفاع» و گفت‌مان «تهدید قریب‌الوقوع و مشروعیت اقدام».

بنابراین، بررسی سازوکارهای گفت‌مانی در روایت‌سازی رسانه‌یی پیرامون جنگ دوازده روزه ایران و اسرائیل به شناخت چند نکته مهم می‌انجامد: ۱. در عصر کنونی، رسانه فراتر از اطلاع‌رسانی نقش بازی کرده و می‌تواند به‌عنوان یک کنش‌گر فعال در منازعات و بازی‌های سیاسی عمل کند؛ ۲. رسانه‌ها با استفاده از شگردهای ظریف انتخاب واژه‌گانی، حذف گزینشی اطلاعات، برجسته‌سازی اطلاعات، بزرگ‌نمایی یک رویداد و دوگانه‌سازی (خود و دیگران) می‌تواند از رویداد واحد روایت‌های متفاوت و گاه متضاد خلق کنند و منجر به جنگ روایت‌ها گردد؛ ۳. این رویکردهای رسانه‌یی به‌صورت عامدانه به‌منظور مشروعیت‌بخشی اقدامات طرفین متخاصم و هدایت و مدیریت افکار

عمومی جهانی انجام می‌شود؛ ۴. در جنگ دوازده روزه ایران و اسرائیل رسانه‌ها یا با برجسته‌کردن گفت‌مان «تهدید قریب‌الوقوع» اقدامات اسرائیل را توجیه کردند یا با برجسته‌کردن گفت‌مان «تجاوز» این اقدام را زیر سؤال بردند و در مقابل یا با برجسته‌سازی گفت‌مان «مقاومت» و «دفاع مشروع» اقدامات ایران را توجیه کردند یا با برجسته‌سازی برخی اطلاعات، این اقدامات را زیر سؤال بردند.

۵. بحث

بررسی منابع مختلف در سراسر این تحقیق نشان داد که در عصر کنونی رسانه‌ها در شکل‌دهی واقعیت‌ها و رویدادهای سیاسی از اهمیت قابل‌توجهی برخوردارند و به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های قدرت در بازی‌های سیاسی و مناسبات بین‌المللی مطرح می‌باشند؛ رسانه‌ها فراتر از اطلاع‌رسانی صرف نقش بازی کرده در شکست و پیروزی جنگ‌ها و منازعات به‌عنوان کنش‌گران فعال عمل می‌کنند. رسانه‌ها نه تنها بازتاب‌دهنده محض واقعیت نیستند، بل که در شکل‌دهی و ساخت واقعیت‌های اجتماعی نقش پُررنگ دارند. در بازنمایی یک رویداد، رسانه‌های مختلف می‌توانند روایت‌های متفاوت یا متناقضی خلق کنند، تا منجر به جنگ روایت‌ها و گفت‌مان‌های رسانه‌یی گردد. رویکردهای مختلف رسانه‌ها حاکی از آن است که میان واقعیت و بازنموده واقعیت می‌توان تفاوت قائل شد و حتا از این مرز فراتر رفته از فراواقعیت نیز سخن گفت، که در آن اهمیت بازنموده از نفس واقعیت بیش‌تر می‌شود. تا این‌جای کار پژوهش حاضر با تحقیقات گذشته مطابقت و هم‌سویی دارد.

به دلیل جدیدبودن موضوع جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل که در پژوهش‌های گذشته موردتوجه نبوده است، این تحقیق شگردهای مورداستفاده رسانه‌ها را در بازنمایی این منازعه موردتوجه قرار داد و به توضیح چه‌گونه‌گی خلق روایت‌ها و بازتولید گفت‌مان‌های هم‌سو با منافع ملی کشورها با استفاده از ابزارهای زبانی پرداخت و علت موضع‌گیری‌های متفاوت رسانه‌یی را نیز توضیح داد. تحلیل گزارش‌های رسانه‌های مختلف با رویکردهای تحلیل گفت‌مان انتقادی فرکلاف و وان‌دایک نشان داد که رسانه‌ها با التزام به تعلق حوزه گفت‌مانی، از منازعه اخیر ایران و اسرائیل روایت‌های مختلف و گاه متناقض خلق کردند و این فرایند منجر به جنگ روایت‌ها گردید و در این نبرد روایت‌ها، گفت‌مان «تجاوز» و «دفاع مشروع» در مقابل گفت‌مان «تهدید قریب‌الوقوع» و «اقدام پیش‌گیرانه» قرار گرفتند و رسانه‌ها بستر این منازعه گفت‌مانی را فراهم کردند و اصحاب رسانه برای غلبه روایت‌های خلق‌شده تلاش کردند. شگردهای مختلف رسانه‌یی و ابزارهای زبانی متفاوت نظیر واژه‌گزینی، برجسته‌سازی، حذف گزینشی اطلاعات، بزرگ‌نمایی و دوگانه‌سازی (خود و دیگران) در این نبرد روایی از سوی رسانه‌های مختلف به‌کار گرفته شد. تمام این شگردهای زبانی و گفت‌مانی به‌منظور دفاع از یک گفت‌مان و مشروعیت‌بخشی اقدامات یک طرف منازعه انجام شد و به این صورت بایان

چه‌گونه‌گی خلق روایت‌های متعارض پاسخ چه‌گونه‌گی و بایان دفاع از یک گفت‌مان و توجیه و مشروعیت‌بخشی اقدامات طرفین منازعه و زیر سؤال بردن اقدامات طرف مقابل پاسخ چرایی مطرح شده در ابتدای پژوهش دریافت گردید.

به دلیل این که این موضوع جدید بود و تا هنوز پژوهش علمی منسجم در این زمینه انجام نشده بود، کم‌بود منابع به‌عنوان جدی‌ترین موضوع در این پژوهش مطرح است و ازاین‌جهت از تلفیق دو روی کرد گفت‌مان انتقادی استفاده صورت گرفت تا به کمک بررسی و تحلیل متون و گزارش‌های خبری شگردهای مورد استفاده رسانه‌ها شناسایی و علت موضع‌گیری‌های متعارض مشخص گردد و از این طریق فرضیه پژوهش محقق و به پرسش‌ها پاسخ گفته شود. این پژوهش با طرح این موضوع بستر ساز پژوهش‌های بیش‌تر در این زمینه خواهد شد تا با کمک پژوهش‌های بیش‌تر شگردهای جدید مورد استفاده رسانه‌ها مشخص شده در سیاست‌گذاری‌های امنیتی و رسانه‌یی راه‌گشا باشد.

۶. نتیجه‌گیری و پیش‌نهادها

۶-۱. نتیجه‌گیری

جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل برعلاوه بُعد نظامی، یک نبرد گفت‌مانی و روایت‌های رسانه‌یی نیز بود و هر رسانه با ابزارهای زبانی و روایی خاص در آن اشتراک کرد. رسانه‌های ایرانی با تأکید بر گفت‌مان «مقاومت» و «دفاع مشروع»، مشروعیت اخلاقی اقدامات نظامی ایران را برجسته کردند. آن‌ها با استفاده از واژه‌گان ارزشی و دلالت‌های معنایی خاص، کوشیدند از اسرائیل به‌عنوان متجاوز یا بازیگر بی‌ثبات‌کننده منطقه بازنمایی کنند.

در مقابل، رسانه‌های اسرائیلی از واژه‌گانی چون «حامی تروریسم»، «تهدید موجودیت» و «حمله پیش‌گیرانه» استفاده کردند تا گفت‌مان «تهدید قریب‌الوقوع» و «مشروعیت دفاع» را القا کنند. این رسانه‌ها تلاش کردند جنگ را نه تنها در میدان نبرد، بل در میدان افکار عمومی و نهادهای بین‌المللی نیز به نفع اسرائیل بازتاب دهند.

رسانه‌های بین‌المللی با وجود حفظ لحن بی‌طرف، در لایه‌های پنهان زبانی خود با توازن‌سازی کاذب، جنگ را به‌صورت درگیری دو طرف برابر و بدون زمینه تاریخی یا سیاسی بازنمایی کردند. این تکنیک بی‌طرفی‌نمایی، نوعی «ایدیولوژی پوشیده» را به همراه داشت که در تحلیل وان‌دایک و فرکلاف، نشانه روشنی از هژمونی رسانه‌یی است.

تلفیق چارچوب نظری فرکلاف و وان‌دایک نشان داد که روایت‌های رسانه‌یی تحت تأثیر سیاست و دیپلماسی رسانه‌یی و خبری بوده از ایدیولوژی‌های سیاسی و چارچوب‌های شناختی نیز متأثر می‌گردد و رسانه‌ها در این شرایط تنها بازتاب‌دهنده واقعیت محض نبوده، بل به‌عنوان سازنده واقعیت

نیز نقش بازی کرده، خود به عرصه نبرد گفت‌مانی تبدیل می‌گردند. در جریان جنگ ایران و اسرائیل، رسانه‌های مختلف با استفاده از تکنیک‌های واژه‌گزینی، برجسته‌سازی اطلاعات، بزرگ‌نمایی برخی رویدادها، حذف گزینشی اطلاعات و سرانجام دوگانه‌سازی خود و دیگران تلاش کردند به یک حوزه گفت‌مانی طرفین جنگ بپیوندند و اقدامات یک طرف را موجه و از طرف دیگر را غیرمشروع جلوه دهند.

۲-۶. پیش‌نهادهای

الف. پیش‌نهادهای کاربردی

۱. رسانه‌ها قابلیت‌های خود را در شناسایی و پاسخ روایت‌های ایدئولوژیک رقیب افزایش دهند؛
۲. رسانه‌ها به جای خلق روایت‌های تک‌بعدی، روایت‌های عمیق با ابعاد فرهنگی، سیاسی و امنیتی و رویکرد انتقادی به شکل چندزبانی تولید کنند تا در افکار عمومی جهانی تأثیرگذار باشد؛
۳. در پوهنتون‌ها رشته‌های علوم ارتباطات و مطالعات رسانه ایجاد و تقویت شود، در نصاب‌های تحصیلی موضوعات تحلیل گفت‌مان انتقادی و روایت‌شناسی رسانه‌یی مورد توجه قرار گیرد.

ب. پیش‌نهادهای پژوهشی

۴. جهت شناسایی تکنیک‌های زبانی و گفت‌مانی بیش‌تر، پژوهش‌های موسع ضرورت است؛
۵. جهت تثبیت تکنیک‌های شناسایی‌شده در این پژوهش، مطالعات موردی بیش‌تر نیاز است.

ORCID

Mohammad Amin Resalat

Sayid Tahir Erfani

<https://orcid.org/0009-0007-3117-9209>

<https://orcid.org/0009-0002-9966-6648>

منابع

۱. اعظمی خویرد، حسن؛ عرب یوسف‌آبادی، عبدالباسط. (۱۳۹۹). «تحلیل اجتماعی-شناختی گفت‌مان نقایض جرییر و اخلل بر اساس الگوی ون‌دایک». *ادب عربی*. ۱۲(۲). ۱۱۰ - ۱۳۲.
<https://www.sid.ir/paper/211570/fa>
۲. پاینده، حسین. (۱۳۹۲). «انعکاس جنگ در رسانه‌ها: رویکرد پسامدرن بودریار به تحلیل رسانه‌ها». *فصل‌نامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگ و ارتباطات*. ۹(۳۳). ۱۱ - ۳۰.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1061251>

۳. پیشاهنگ، محمدحسین. (۱۴۰۳). «راهبرد کنشگری رسانه‌ای در نبرد روایت‌ها؛ از چیستی و چگونگی تا نقش راه حوزه‌های علمیه». *دوفصل‌نامه مطالعات فقه و رسانه*. ۶(۱۱). ۲۶۷ - ۲۹۸.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2204847>
۴. تسلیمی، المیرا؛ شجری، رضا. (۱۴۰۲). «تحلیل گفتمان رمان جای خالی سلوچ بر اساس مربع ایدئولوژیک وان‌دایک». *پژوهش‌نامه ادبیات داستانی*. ۴(۱۲). ۵۵ - ۷۷.
<https://www.sid.ir/paper/1128362/fa>
۵. توکلی‌شاندیز، ابوالفضل. (۱۳۹۵). «مهم‌ترین رویکردها به تعریف روایت و عناصر آن با نگاه میان‌رشته‌ای». *فصل‌نامه علمی-پژوهشی نقد ادبی*. ۹(۳۶). ۴۱ - ۷۱.
<https://ensani.ir/fa/article/367982/>
۶. جهان‌گیری، جهان‌گیر؛ بندر ریگی‌زاده، علی. (۱۳۹۲). «زبان، قدرت و ایدئولوژی در رویکرد انتقادی نورمن فرکلاف به تحلیل گفتمان». *دوفصل‌نامه علمی-پژوهشی پژوهش سیاست نظری*. ۱۴. ۵۷ - ۸۲.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1073687>
۷. حسن‌کاویار، احمدرضا؛ آب‌نیک‌ی حسن. (۱۴۰۰). «نقش رسانه‌ها در جنگ‌های بین‌المللی از منظر ژان‌بودریار (مطالعه موردی: حمله آمریکا به عراق در سال ۲۰۰۳)». *پژوهش‌نامه رسانه بین‌الملل*. ۶(۷). ۱۸۳ - ۲۰۴.
<https://ensani.ir/fa/article/474187>
۸. خبرگزاری ایرنا. (۲۳ جوزای ۱۴۰۴). «اولین واکنش ایران به حمله رژیم صهیونیستی». بازیابی شده از:
<https://www.irna.ir/news/85861659>
۹. خبرگزاری ایسنا. (۱ سرطان ۱۴۰۴). «تجاوز شبانه رژیم صهیونیستی به ۲ نقطه از تبریز». <https://www5.isna.ir/news/1404040100810>
۱۰. خبرگزاری تسنیم. (۳۰ جوزای ۱۴۰۴). «موج هفدهم حملات موشکی ایران به اسرائیل». <https://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/03/30/3338952>
۱۱. خسروی‌نیک، مجید؛ یار محمدی، لطف‌الله. (۱۳۷۹). «ساختارهای گفتمانی و ایدئولوژیک در گفتمان‌های خبری روزنامه‌های ایران (رویکرد انتقادی در تحلیل گفتمان)». *مجموعه مقالات پنجمین کنگره رانس زبان‌شناسی نظری و کاربردی*. ج ۱.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1750397>
۱۲. ساروخانی، باقر. (۱۴۰۰). *جامعه‌شناسی نوین ارتباطات (رسانه‌ها در جهان امروز)*. ج ۳۳. تهران: مؤسسه اطلاعات.
۱۳. شریفی، سیدمهدی؛ انصاری، نفیسه و اسدالله زاده، مینا. (۱۳۹۵). «ایران‌هراسی در گفت‌وگوهای خبری سی‌ان‌ان، مطالعه‌ای بر مبنای تحلیل انتقادی ون‌دایک». *فصل‌نامه علمی-پژوهشی انقلاب اسلامی*. ۱۳(۴۵). ۸۹ - ۲۰۸.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1169065>
۱۴. عسکری، محمود. (۱۳۸۲). «رسانه و جنگ؛ چهارچوبی برای تحلیل». *نشریه پژوهش‌های ارتباطی*. ۳۴. ۵۴ - ۶۹.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1017929>

۱۵. قنبری، سعید؛ آزاد دوست، مصطفی. (۱۳۹۶). «کارکردها و رویکردهای رسانه‌ای در مدیریت بحران». نشریه مدیریت رسانه. ۳۰ و ۳۱ - ۲۷ - ۳۸.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1251750>

۱۶. کلانتری خاندانی، عزت الله؛ فرخی برفه، محمدحسین و غنچه پور، موسی. «تحلیل گفتمان انتقادی توئیت‌های دونالد ترامپ بر اساس مدل وندایک». فصل نامه علمی - پژوهشی زبان پژوهی دانش گاه الزهرا (س). ۱۲ (۳۴). ۱۳۱ - ۱۵۴. <https://www.sid.ir/paper/397594/fa>

۱۷. گنجی، بهرخ؛ حسینی دانا، حمیدرضا. (۱۴۰۳). «بررسی نقش رسانه‌های جمعی در شکل‌گیری افکار عمومی نسبت به جنگ طوفان الاقصی (با تأکید بر تاب‌آوری و هدایت افکار عمومی)». ماهنامه آفاق علم و انسانی. ۸۸ (۱). ۶۵ - ۷۸.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2177035>

۱۸. مباشری، محبوبه؛ واعظزاده، فائزه. (۱۴۰۱). «تحلیل گفتمان انتقادی تمهیدات عین القضات همدانی (با رویکرد نورمن فرکلاف)». فصل نامه علمی ادبیات عرفانی دانش گاه الزهرا. ۱۵ (۳۲). ۷۷ - ۱۰۳. <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/2054427>

۱۹. محمدی، علی؛ فرهنگ، سجاد. (۱۳۹۸). «نقش رسانه‌ها در مدیریت بحران». مجله دستاوردهای نوین در مطالعات علم و انسانی. ۲ (۱۳). ۸۲ - ۱۰۰.

<https://ensani.ir/file/download/article/1612094212-10144-99-96.pdf>

۲۰. نیازی، شهریار؛ فکری مسعود و قاسمی اصل، زینب. (۱۳۹۷). «مطالعه بازنمایی ایدئولوژیک ایران در رونامه الشرق الاوسط با تکیه بر الگوی وندایک». فصل نامه لسان مبین (پژوهش ادب عربی). ۱۰ (۳۴). ۱۰۹ - ۱۳۱. <https://www.sid.ir/paper/518836/fa>

21. Arab, Abdullah; Abadi, Yousef. (2022). Discourse Analysis of Mohammad Zohari Poetry Levels Based on Teun van Dijk's Model. *Journal of Lyrical Literature Researches*. 19(37). 239 – 244. <https://www.sid.ir/paper/1146926/fa>

22. ALJAZIRA. (June 16, 2025). Athlete, Pilates instructor, teacher: Human toll of Israel's attack on Iran. <https://aje.io/gzv644>

23. CNN. (June 13, 2025). Israel hits Iran's nuclear program and military leadership in unprecedented strikes. <https://www.cnn.com/2025/06/12/middleeast/israel-iran-strikes-intl-hnk>

24. Hoseinzadeh, Abdul. (2025). Not Just Rocket: The battle of narrative between Iran and Israel. *Jurist New*. <https://www.jurist.org/commentary/2025/06/not-just-rockets-the-battle-of-narratives-between-iran-and-israel>

25. THE TIMES OF ISRAEL. (June 13, 2025). After years of preparation, Israel launches major offensive against Iran and its nuclear programs. <https://www.timesofisrael.com>

References

1. Azami Khuyard, Hassan, & Arab Yousef-Abadi, Abdolbaset. (2020). A socio-cognitive analysis of the discourse of poetic duels (naqā' id) between Jarir and Akhtal

- based on Van Dijk's model. **Arabic Literature**, 12(2), 110–132. <https://www.sid.ir/paper/211570/fa> [In Persian]
2. Payandeh, Hossein. (2013). *The reflection of war in the media: Jean Baudrillard's postmodern approach to media analysis*. **Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural and Communication Studies**, 9(33), 11–30. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1061251> [In Persian]
3. Pishahang, Mohammad Hossein. (2024). *Media activism strategy in the battle of narratives: From ontology and methodology to a roadmap for Islamic seminaries*. **Biannual Journal of Fiqh and Media Studies**, 6(11), 267–298. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2204847> [In Persian]
4. Taslimi, Elmira, & Shajari, Reza. (2023). *Discourse analysis of the novel "The Empty Place of Soluch" based on Van Dijk's ideological square*. **Journal of Narrative Literature Studies**, 4(12), 55–77. <https://www.sid.ir/paper/1128362/fa> [In Persian]
5. Tavakkoli-Shandiz, Abolfazl. (2016). *Major approaches to defining narrative and its elements from an interdisciplinary perspective*. **Scientific-Research Quarterly of Literary Criticism**, 9(36), 41–71. <https://ensani.ir/fa/article/367982/> [In Persian]
6. Jahangiri, Jahangir, & Bandar Rigi-Zadeh, Ali. (2013). *Language, power, and ideology in Norman Fairclough's critical approach to discourse analysis*. **Biannual Scientific-Research Journal of Theoretical Policy Research**, 14, 57–82. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1073687> [In Persian]
7. Hassan-Kaviar, Ahmad Reza, & Abniki Hassan. (2021). *The role of media in international wars from Jean Baudrillard's perspective (Case study: The U.S. attack on Iraq in 2003)*. **Journal of International Media Studies**, 6(7), 183–204. <https://ensani.ir/fa/article/474187> [In Persian]
8. IRNA News Agency. (June 13, 2025). *Iran's first reaction to the Zionist regime's attack*. Retrieved from <https://www.irna.ir/news/85861659> [In Persian]
9. ISNA News Agency. (June 22, 2025). *Nighttime aggression of the Zionist regime against two locations in Tabriz*. <https://www5.isna.ir/news/1404040100810> [In Persian]
10. Tasnim News Agency. (June 20, 2025). *The seventeenth wave of Iran's missile attacks on Israel*. <https://www.tasnimnews.ir/fa/news/1404/03/30/3338952> [In Persian]
11. Khosravi-Nik, Majid, & Yar Mohammadi, Lotfollah. (2000). *Discursive and ideological structures in the news discourse of Iranian newspapers (A critical discourse analysis approach)*. In **Proceedings of the Fifth Conference on Theoretical and Applied Linguistics** (Vol. 1). <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1750397> [In Persian]
12. Saroukhani, Bagher. (2021). *Modern sociology of communication (Media in today's world)* (33rd ed.). Tehran: Ettela'at Institute. [In Persian]
13. Sharifi, Seyyed Mehdi, Ansari, Nafiseh, & Asadollahzadeh, Mina. (2016). *Iranophobia in CNN news discourse: A study based on Van Dijk's critical discourse analysis*. **Scientific-Research Quarterly of the Islamic Revolution**, 13(45), 89–208. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1169065> [In Persian]
14. Askari, Mahmoud. (2003). *Media and war: A framework for analysis*. **Journal of Communication Research**, 34, 54–69. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1017929> [In Persian]

15. Ghanbari, Saeid, & Azad-Doust, Mostafa. (2017). *Media functions and approaches in crisis management*. *Journal of Media Management*, 30–31, 27–38. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1251750> [In Persian]
16. Kalantari Khandani, Ezzatollah, Farrokhi Barfeh, Mohammad Hossein, & Ghanchepour, Mousa. (n.d.). *Critical discourse analysis of Donald Trump's tweets based on Van Dijk's model*. *Scientific-Research Quarterly of Linguistic Studies, Alzahra University*, 12(34), 131–154. <https://www.sid.ir/paper/397594/fa> [In Persian]
17. Ganji, Behrokh, & Hosseini Dana, Hamid Reza. (2024). *Examining the role of mass media in shaping public opinion regarding the Al-Aqsa Storm war (With emphasis on resilience and public opinion guidance)*. *Afaq Monthly Journal of Human Sciences*, 88(1), 65–78. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2177035> [In Persian]
18. Mobasheri, Mahboubeh, & Vaez-Zadeh, Fa'ezeh. (2022). *Critical discourse analysis of "Tamhidat" by Ayn al-Qudat Hamadani (Based on Norman Fairclough's approach)*. *Scientific Quarterly of Mystical Literature, Alzahra University*, 15(32), 77–103. <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/2054427> [In Persian]
19. Mohammadi, Ali, & Farhang, Sajjad. (2019). *The role of media in crisis management*. *Journal of New Achievements in Human Sciences Studies*, 2(13), 82–100. <https://ensani.ir/file/download/article/1612094212-10144-99-96.pdf> [In Persian]
20. Niazi, Shahriar, Fekri, Masoud, & Ghasemi-Asl, Zeynab. (2018). *A study of the ideological representation of Iran in the newspaper Al-Sharq Al-Awsat based on Van Dijk's model*. *Lisan Mobin Quarterly (Arabic Literature Research)*, 10(34), 109–131. <https://www.sid.ir/paper/518836/fa> [In Persian]
21. Arab, Abdullah; Abadi, Yousef. (2022). *Discourse Analysis of Mohammad Zohari Poetry Levels Based on Teun van Dijk's Model*. *Journal of Lyrical Literature Researches*. 19(37). 239 – 244. <https://www.sid.ir/paper/1146926/fa>
22. ALJAZIRA. (June 16, 2025). *Athlete, Pilates instructor, teacher: Human toll of Israel's attack on Iran*. <https://aje.io/gzv644>
23. CNN. (June 13, 2025). *Israel hits Iran's nuclear program and military leadership in unprecedented strikes*. <https://www.cnn.com/2025/06/12/middleeast/israel-iran-strikes-intl-hnk>
24. Hoseinzadeh, Abdul. (2025). *Not Just Rocket: The battle of narrative between Iran and Israel*. *Jurist New*. <https://www.jurist.org/commentary/2025/06/not-just-rockets-the-battle-of-narratives-between-iran-and-israel>
25. THE TIMES OF ISRAEL. (June 13, 2025). *After years of preparation, Israel launches major offensive against Iran and its nuclear programs*. <https://www.timesofisrael.com>
27. <https://www.timesofisrael.com>